

**ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΔΙ.Κ.Σ.Ε.Ο)

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ :κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΥ – ΠΟΛΙΤΗΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΚΟΚΚΑΛΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ [Α.Μ : 14185]

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2014

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη, αποτελεί τη πτυχιακή εργασία της υπογράφουσας φοιτήτριας του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων (πρώην Δι.Κ.Σ.Ε.Ο) της σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Α.Τ.Ε.Ι Δυτικής Ελλάδας , προκειμένου να υπάρξει επιτυχής ολοκλήρωση του προγράμματος σπουδών, και έχει ως σκοπό τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των κοινωνικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα σχετικά με την ευπαθή ομάδα πληθυσμού της Τρίτης Ηλικίας.

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της μελέτης των περιπτώσεων. Σε πρώτη φάση έγινε μία πλήρης ανάλυση του προβλήματος και ακολούθως μελετήθηκαν τα είδη μέριμνας που προσφέρει η κάθε κοινωνική οργάνωση στους ηλικιωμένους.

Στο σημείο αυτό, αισθάνομαι την υποχρέωση να εκφράσω τις θερμές ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας μου κύριο Ευάγγελο Πολίτη - Στεργίου, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε αναθέτοντάς μου τη παρούσα εργασία, καθώς και για την ευκαιρία που μου έδωσε να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον αντικείμενο.

Επίσης, ευχαριστώ τους συλλόγους και τα σωματεία με τα οποία ήρθα σε επικοινωνία με σκοπό τη πραγμάτωση της εργασίας μου, για την άμεση και καίρια ανταπόκρισή τους.

Το περιεχόμενο της πτυχιακής εργασίας, δεν απηχεί απαραίτητα τις απόψεις του Τμήματος ή της Επιτροπής που την ενέκρινε.

Κόκκαλη Βασιλική

Μεσολόγγι, 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	6
1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	6
1.2 ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	7
1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο : ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ.....	10
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ	10
2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	11
2.3 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	12
2.4 ΤΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ.....	15
2.5 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΑΤΟΣ.....	18
2.6 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ.....	19
2.7 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ.....	22
2.8 ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΛΗΨΗ	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ.....	26
3.1 «ΓΡΑΜΜΗ ΖΩΗΣ».....	26
3.2 «50 ΚΑΙ ΕΛΛΑΣ»	34
3.3 ΨΥΧΟΓΗΡΙΑΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ «Ο ΝΕΣΤΩΡ»	37

3.4 «Η ΘΑΛΠΩΡΗ»	38
3.5 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ.....	39
3.6 ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	40
3.7 ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΚΑΠΗ).....	40
3.8 ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΚΗΦΗ).....	44
3.9 ΛΕΣΧΕΣ ΦΙΛΙΑΣ.....	44
3.10 ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ (SEELERNETZ)	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	48

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα άτομα άνω των 65 χρόνων, ανήκουν στη πληθυσμιακή ομάδα της τρίτης ηλικίας. Έχουν τα δικά τους δικαιώματα, ανάγκες και υποχρεώσεις. Η ομάδα αυτή στη σύγχρονη εποχή, είναι σε μεγάλο βαθμό παραγκωνισμένη καθώς είναι έντονη η ύπαρξη διαφόρων μορφών προκαταλήψεων από το γενικό σύνολο της κοινωνίας. Η ένταξη και η ενσωμάτωση τους στη σύγχρονη κοινωνία προϋποθέτουν προσαρμογή στις νέες απαιτήσεις και στους πιο γρήγορους ρυθμούς. Η προσπάθεια, όμως, αυτή συνεπάγεται και αρνητικές επιπτώσεις για τους ηλικιωμένους, εντάσσοντάς τους σε μια από τις ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού. Το πρόβλημα όμως του κοινωνικού αποκλεισμού των ηλικιωμένων δεν είναι πρόσφατο. Ανέκαθεν η κοινωνία έδειχνε αμυδρά μια αποστροφή προς τους γέροντες. Όμως, η απομόνωση της τρίτης ηλικίας φαίνεται να επιτείνεται στις μέρες μας από την ανάπτυξη της τεχνολογίας και τους βιομηχανικούς ρυθμούς ζωής στις πόλεις. Οι ηλικιωμένοι από τη μια πλευρά βρίσκονται αντιμέτωποι με σοβαρά προβλήματα επιβίωσης και αυξημένες ανάγκες, με φαινόμενα βιαιότητας ή απομόνωσης οικογενειακής ή κοινωνικής και με αφιλόξενους για τις ανάγκες της χώρας και θεσμούς. Αυτά τα κενά, έρχονται να καλύψουν τα άτυπα δίκτυα (οικογένεια, φιλικό περιβάλλον, γειτονιά) καθώς και τα διάφορα σωματεία και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, που έχουν δημιουργηθεί για τη στήριξη αυτής της ευπαθούς ομάδας.

Το γεγονός ότι ο ρόλος των «τιμημένων γηρατειών» είναι ιδιαίτερα υποτιμημένος στην εποχή μας, αλλά και η έντονη απουσία ενδιαφέροντος του κοινωνικού συνόλου και του κρατικού μηχανισμού απέναντι στην ευαίσθητη αυτή ομάδα, μου έδωσαν ώθηση ώστε να μελετήσω τα δίκτυα που δραστηριοποιούνται ως προς τη παροχή κοινωνικής στήριξης των ηλικιωμένων, σχετικά με τις υπηρεσίες που παρέχουν καθώς και την αποτελεσματικότητά τους.

Χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της μελέτης των περιπτώσεων και πραγματοποιήθηκε εμπειρική προσέγγιση του θέματος για την πραγμάτωση της οποίας σημαντικό ρόλο έπαιξε η επικοινωνία μου με την υπεύθυνη των

Κ.ΑΠ.Η του Χολαργού, κυρία Ευαγγελία Κώνστα, καθώς και με τον ιδρυτή της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης «Γραμμή Ζωής», κύριο Γεράσιμο Κουρούκλη.

Σε πρώτη φάση έγινε μία πλήρης ανάλυση του προβλήματος και ακολούθως μελετήθηκαν τα είδη μέριμνας που προσφέρει η κάθε κοινωνική οργάνωση στους ηλικιωμένους.

Το πρώτο κεφάλαιο περιλαμβάνει μία γενική ανάλυση για τις κοινωνικές οργανώσεις, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και γίνεται ειδική αναφορά στον ρόλο των κοινωνικών οργανώσεων στην Ελλάδα.

Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται θέματα που αφορούν την Τρίτη ηλικία. Πιο συγκεκριμένα, παρατίθεται αρχικά ο ορισμός της τρίτης ηλικίας, ακολουθεί ιστορική αναδρομή και ειδική αναφορά στη δημογραφική γήρανση του πληθυσμού και τέλος παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του γήρατος, η θέση των ηλικιωμένων στη σύγχρονη εποχή καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των ατόμων αυτής της κοινωνικής ομάδας.

Η κοινωνική στήριξη είναι το ζήτημα που αναλύεται στο τρίτο κατά σειρά κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Αν φανταστούμε κάθε κοινωνία σαν ένα χάρτη, θα μπορούσαμε να τη διαχωρίσουμε σε τομείς όπου διακρίνουμε κάποια κοινά χαρακτηριστικά.

Θα διακρίναμε τον κόσμο της αγοράς στον οποίο κινητήριο δύναμη είναι το κέρδος. Σε αυτόν τον «κόσμο» άνθρωποι και ενώσεις ανθρώπων παράγουν αγαθά και υπηρεσίες, συναλλάσσονται μεταξύ τους και ανταγωνίζονται για να εξασφαλίσουν το μεγαλύτερο δυνατό όφελος.

Θα διακρίναμε τον κυβερνητικό τομέα ακόμα, τον τομέα του κράτους, που λειτουργεί με γνώμονα το όφελος της κοινωνίας, με βασικούς στόχους τη κοινωνική συνοχή και την αναπαραγωγή της κοινωνίας, θέτοντας παράλληλα και τους κανόνες για την ομαλή λειτουργία της αγοράς.

Η οικογένεια και τα συγγενικά δίκτυα είναι ο χώρος στον οποίο οι άνθρωποι αναπαράγονται βιολογικά και βρίσκουν συναισθηματική ασφάλεια. Είναι ο χώρος της αμοιβαιότητας, της αλληλεγγύης και της αλληλοϋποστήριξης.

Ανάμεσα σε αυτές τις τρεις βασικές σφαίρες της ανθρώπινης συνύπαρξης και πέρα από τον ιδιωτικό κόσμο της οικογένειας, υπάρχει ένας χώρος που οι άνθρωποι επικοινωνούν, δημιουργούν συντροφιάς, προωθούν τις ιδέες τους, συμμετέχουν σε ομάδες, οργανώσεις, συλλόγους, διεκδικούν, συναγωνίζονται και ανταγωνίζονται, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της ζωής τους, αυτός είναι ο χώρος της κοινωνίας των πολιτών. Σε αυτόν τον χώρο εντάσσονται όλες οι Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις, Κοινωνικές Επιχειρήσεις, συνεταιρισμοί και γενικότερα όλο το φάσμα της κοινωνικής ενασχόλησης ενός ανθρώπου.

Οι Μη Κερδοσκοπικές Οργανώσεις είναι η δεύτερη κατηγορία νομικών – οργανωσιακών μορφών της κοινωνικής οικονομίας. Βασικό χαρακτηριστικό

τους είναι η απαγόρευση διανομής του κέρδους, εφόσον αυτό προκύπτει , σε οποιοδήποτε μέλος ή μη μέλος της οργάνωσης. Αναφέρεται σε επίσημες οργανώσεις (αποτελούν νομικά πρόσωπα) , που δεν είναι κρατικές (μη κυβερνητικές – μη κρατικές) και παρέχουν αγαθά ή υπηρεσίες ωφελώντας τα μέλη τους, τρίτα πρόσωπα ή τη κοινωνία γενικότερα. Οι πιο διαδεδομένες νομικές μορφές με τις οποίες εμφανίζονται σε παγκόσμιο επίπεδο είναι τα ιδρύματα, οι αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες και τα σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Οι οργανώσεις αυτές συνθέτουν τον Μη Κερδοσκοπικό Τομέα (ή Τρίτο Τομέα) ο οποίος αποτελεί κυρίως τη μετεξέλιξη παραδοσιακών φιλανθρωπικών και εθελοντικών οργανώσεων που έχουν ως σκοπό το όφελος της κοινωνίας, αλλά και των οργανώσεων αμοιβαίου οφέλους και αυτοβοήθειας που έχουν δημιουργηθεί για να ωφεληθούν τα μέλη τους. Δεν αναπτύσσονται γενικά σε οποιοδήποτε πεδίο επιχειρηματικότητας όπως οι συνεταιρισμοί, αλλά σε πεδία που το κράτος και η αγορά είτε δεν δραστηριοποιούνται αρκετά, είτε αρκετά ικανοποιητικά, είτε καθόλου.¹

1.2 ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ως «οργάνωση» ορίζεται γενικά η σύμπραξη κάποιων ανθρώπων που έχουν έναν ή περισσότερους κοινούς σκοπούς. Ανάλογα με τη φύση τους διακρίνουμε και τον τομέα που δραστηριοποιείται μία οργάνωση.

Στον τομέα της αγοράς είναι η κερδοσκοπική επιχείρηση, στον κρατικό τομέα είναι οι κυβερνητικές οργανώσεις και στον τομέα της κοινωνίας των πολιτών είναι οι μη κυβερνητικές - μη κερδοσκοπικές οργανώσεις². Η

¹ Εισαγωγή στην κοινωνική οικονομία, Παναγιώτης Ζάννης, (2009) / συμπληρωματικές σημειώσεις ΤΕΙ Μεσολογίου.

² Συνήθως αναφερόμαστε μόνο στις οργανώσεις που έχουν έστω και μία ελάχιστη τυπική αναγνώριση από το κράτος και όχι στις άτυπες και ανεπίσημες οργανώσεις ή ομάδες ανθρώπων που μπορεί να έχουν ανάλογους στόχους. Ο μη κερδοσκοπικός τομέας ονομάζεται και Τρίτος Τομέας, διότι σε μία σύγχρονη κοινωνία είναι ο τρίτος κατά σειρά σε οικονομικά μεγέθη μετά τον τομέα της αγοράς (πρώτος τομέας) και του κράτους (δεύτερος τομέας).

κοινωνία των πολιτών είναι συνυφασμένη με την «περισσότερη» ελευθερία, αλλά και τη μεγαλύτερη ευθύνη του πολίτη για το μέλλον αυτού του κόσμου.

Ο όρος μη κερδοσκοπική οργάνωση προέρχεται από το λεξιλόγιο των οικονομολόγων και αναφέρεται σε όλες τις οργανώσεις στις οποίες απαγορεύεται η διανομή του κέρδους σε οποιοδήποτε μέλος τους. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι μία μη κερδοσκοπική οργάνωση δεν εμφανίζει κέρδος από τη λειτουργία της, αλλά υπάρχει η νομική υποχρέωση να χρησιμοποιηθεί για την επίτευξη των στόχων της.

Είναι αναγκαίο να γίνει σαφής ο διαχωρισμός ανάμεσα στο κέρδος και την αμοιβή. Οι αμοιβές εντάσσονται στο κόστος λειτουργίας μίας οργάνωσης. Γι αυτό σε μία μη κερδοσκοπική οργάνωση δύναται να αμείβονται όλοι για τις υπηρεσίες που παρέχουν στο πλαίσιο της, αλλά κανένας δεν μπορεί να οικειοποιηθεί το κέρδος της. Οι κύριες νομικές μορφές που συναντώνται για τις οργανώσεις αυτές σε παγκόσμιο επίπεδο είναι το ίδρυμα, η μη κερδοσκοπική εταιρία και το σωματείο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Ο όρος μη κυβερνητική οργάνωση υποδηλώνει ότι μία οργάνωση δεν είναι κρατική. Συνηθίζεται να αποκαλούνται ως «μη κυβερνητικές» όλες οι μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε περισσότερες από μία χώρες. Η καταγωγή του όρου εντοπίζεται το 1950 σε κείμενο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής του Ο.Η.Ε. στο οποίο αναφέρεται «Οποιαδήποτε διεθνής οργάνωση που δεν έχει δημιουργηθεί από διακρατική συμφωνία, πρέπει να θεωρείται μη κυβερνητική». Σε αρκετές χώρες του κόσμου, όπως και στην Ελλάδα, οι ίδιες οι οργανώσεις συχνά αυτοαποκαλούνται «μη κυβερνητικές» ακόμα και αν δεν δραστηριοποιούνται διεθνώς, χωρίς να είναι λάθος αυτός ο αυτοχαρακτηρισμός.³

³ Τι είναι η Κοινωνία των Πολιτών, Νικόλαος Μουζέλης, (2004) / εκδόσεις Εθελοντική έκφραση/ τόμος 1.

1.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα όπου ο όρος της κοινωνικής οικονομίας εμφανίζεται στις αρχές του 1990 είναι εντυπωσιακή αλλά όχι ανεξήγητη η απουσία ενδιαφέροντος και δημόσιας συζήτησης για τον Τρίτο Τομέα, τη στιγμή δε που σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη ενθαρρύνεται και υπό διάφορες νομικές μορφές και διάφορες δομές, γνωρίζει τεράστια αποδοχή και επιτυχία, ιδίως, αλλά όχι μόνο, ως διέξοδος, εναλλακτική λύση και ανάχωμα στους πάσης φύσεως αποκλεισμούς και ανισότητες της κατευθυνόμενης και μονομερούς οικονομικής παγκοσμιοποίησης και της συνακόλουθης συρρίκνωσης του κράτους πρόνοιας. Βέβαια, γίνεται μια θεωρητική περισσότερο συζήτηση, για την σχεδόν ανύπαρκτη στην Ελλάδα κοινωνία των πολιτών και τον ρόλο της σήμερα, ως προς τις θεσμικές της διαστάσεις και συνέπειες χωρίς όμως να συζητείται και να αναδεικνύεται η συνοδοιπόρος ή η «δίδυμη αδερφή» της θα λέγαμε, η κοινωνική – αλληλέγγυα οικονομία. Ωστόσο, η ισχνή έως ανύπαρκτη κοινωνία των πολιτών στην Ελλάδα όπως και η περιορισμένη αντίληψη του εθελοντισμού, είναι και μια από τις αιτίες της αδυναμίας ενεργοποίησης της εναλλακτικής αυτής οικονομίας.

Στην Ελλάδα με την έντονη παρουσία οικογενειοκρατικής παράδοσης και την απουσία αντίστοιχης κοινωνιοκεντρικής, όπου ο όρος κοινωνική οικονομία σχεδόν αγνοείται από μεγάλη μερίδα πολιτών αλλά και από τις δημόσιες αρχές, λιγостоί είναι οι ασχολούμενοι και γενικά ενδιαφερόμενοι με τις προοπτικές μιας εναλλακτικής οικονομίας, η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει έναν αξιόπιστο πόλο εναλλακτικής κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Η πλειοψηφία των μη κερδοσκοπικών φορέων της κοινωνικής οικονομίας, που φαίνεται να αυξάνεται την τελευταία εικοσαετία, δραστηριοποιείται κυρίως, στους τομείς της υγείας και κοινωνικής φροντίδας- πρόνοιας (με τη διάθεση κοινοτικών κονδυλίων) και δευτερευόντως στους τομείς του περιβάλλοντος και του πολιτισμού.⁴

⁴ Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, Παναγιώτης Νικολόπουλος – Δημήτριος Καπογιάννης, (2011) / συμπληρωματικές σημειώσεις ΤΕΙ Μεσολογγίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Ως τρίτη ηλικία ορίζεται το χρονικό διάστημα από τα 65 έτη έως το βιολογικό θάνατο ενός ανθρώπου. Ο προσδιορισμός είναι περισσότερο μεθοδολογικός και συμβατικός, αφού το όριο ηλικίας μεταβάλλεται με το πέρασμα του χρόνου. Ο καθορισμός αυτός για πολλούς είναι αυθαίρετος και βασίζεται κυρίως στο Δυτικό κόσμο, ενώ σαφώς δεν ανταποκρίνεται στα δεδομένα της Αφρικής ή άλλων περιοχών της γης, με σαφώς κατώτερο βιοτικό επίπεδο καθώς και λιγότερο ανεπτυγμένη υγειονομική περίθαλψη, όπου το προσδόκιμο επιβίωσης είναι πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση με αυτό των ανεπτυγμένων χωρών. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων η ηλικία των 65 ετών συμπίπτει με την ηλικία κατά την οποία τα άτομα συνήθως βγαίνουν στη σύνταξη με αποτέλεσμα, όταν μιλάμε για Τρίτη ηλικία γενικά να εννοούμε άτομα τα οποία βρίσκονται εκτός εργασιακού δυναμικού πρακτικά, δηλαδή συνταξιούχους.⁵

Ο Πυθαγόρας ξεχώριζε τη ζωή σε τέσσερις περιόδους, διάρκειας 20 χρόνων η κάθε μία, αντίστοιχες με τις εποχές: η παιδική ηλικία ή άνοιξη από 0- 20 ετών, η εφηβεία ή καλοκαίρι από 20- 40 ετών, η νεότητα ή φθινόπωρο από 40- 60 ετών και τα γηρατειά ή χειμώνας από 60- 80 ετών, ενώ ο Αριστοτέλης εντοπίζει τη φυσική ωριμότητα στα 35 και την πνευματική στα 49⁶. Ο Λάσλετ (Laslet)⁷ ορίζει τέσσερα στάδια ζωής: η πρώτη ηλικία είναι περίοδος εξάρτησης, κοινωνικοποίησης, ανωριμότητας και εκπαίδευσης. Η δεύτερη ηλικία είναι περίοδος ανεξαρτησίας, ωριμότητας, ευθύνης και κερδών. Η τρίτη ηλικία είναι περίοδος προσωπικών επιτευγμάτων και εκπλήρωσης. Η τέταρτη ηλικία είναι περίοδος εξάρτησης, εξασθένησης και θανάτου.

⁵ Κοινωνιολογία, Anthony Giddens, (2002) / εκδόσεις Gutenberg.

⁶ Έλληνες ηλικιωμένοι πολίτες, παρελθόν παρόν και μέλλον, ΕΜΚΕ – Πουλοπούλου Ήρα, (1999) / εκδόσεις Έλλην.

⁷ Καθηγητής ιστορίας στο πανεπιστήμιο Cambridge

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Σε παλαιότερες κοινωνιακές μορφές, στους γέροντες αποδίδονταν κατά κανόνα μεγάλος σεβασμός. Οι «πρεσβύτεροι» - οι παλαιότερης ηλικίας – είχαν συνήθως βαρύνοντα, συχνά μάλιστα τον τελευταίο λόγο σε θέματα που ήταν σημαντικά για τη κοινότητα. Στις οικογένειες το κύρος τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών αυξάνονταν συχνά με την ηλικία. Αντίθετα, στις βιομηχανικές κοινωνίες οι γέροντες τείνουν να μην έχουν κύρος τόσο στην οικογένεια όσο και στην ευρύτερη κοινότητα. Όταν βγουν στη σύνταξη από την εργασία τους μπορεί να είναι και φτωχότεροι από πριν.

Σε ένα παραδοσιακό πολιτισμό η μετάβαση στην ηλικιακή βαθμίδα του πρεσβύτερου σήμαινε συχνά τον κολοφώνα της κοινωνικής θέσης που μπορούσε να καταλάβει ένα άτομο. Στη κοινωνία μας η συνταξιοδότηση τείνει να επιφέρει το αντίθετο αποτέλεσμα. Ζώντας μακριά από τα παιδιά τους και αποδιωγμένοι από τον οικονομικό στίβο, δεν είναι εύκολο για τους γέροντες να απολαύσουν την τελευταία περίοδο της ζωής τους. Παλαιότερα πίστευαν ότι εκείνοι που κατάφεραν να αντιμετωπίσουν τα γηρατειά ήταν εκείνοι που στρέφονταν προς τον εσωτερικό τους κόσμο και ενδιαφέρονταν λιγότερο για τις εξωτερικές επιβραβεύσεις που προσφέρει η κοινωνική ζωή. Αν και δεν υπάρχει αμφιβολία πως αυτό μπορεί να είναι συχνά σωστό, φαίνεται πιθανό ότι σε μια κοινωνία όπου πολλοί είναι θαλεροί στα γηρατειά τους, η «εξωστρεφής» οπτική θα έρχεται όλο και περισσότερο στο προσκήνιο. Οι συνταξιούχοι μπορεί να βρουν την ανανέωσή τους στη λεγόμενη «Τρίτη ηλικία» , στην οποία αρχίζει μια νέα φάση εκπαίδευσης.⁸

Σε μια κοινωνία που δίνει μεγάλη αξία στα νιάτα, τη ζωτικότητα και τη φυσική γοητεία ,οι ηλικιωμένοι τείνουν να γίνουν αθέατοι. Τα τελευταία πάντως χρόνια, σημειώθηκαν κάποιες μεταβολές στις στάσεις απέναντι στα γηρατειά. Είναι απίθανο πως οι ηλικιωμένοι θα ανακτήσουν την εξουσία και το γόητρο που είχαν οι γέροντες της κοινότητας στις αρχαίες κοινωνίες. Παρά ταύτα , έχοντας φτάσει να αποτελούν ένα μεγαλύτερο από πριν τμήμα του

⁸ <http://www.3ilikia.com>

πολιτισμού, οι ηλικιωμένοι απέκτησαν μεγαλύτερη πολιτική επιρροή από αυτή που είχαν πριν. Έχουν ήδη γίνει μια πολύ ισχυρή ομάδα πίεσης.

Ομάδες ακτιβιστών έχουν ήδη αρχίσει να αγωνίζονται κατά του γεροντισμού- των διακρίσεων κατά των ανθρώπων με βάση την ηλικία τους- προσπαθώντας να προωθήσουν την υιοθέτηση μιας πιο θετικής στάσης απέναντι στη γήρανση και τους γέροντες. Ο γεροντισμός είναι μια ιδεολογία ακριβώς όπως ο σεξισμός και ο ρατσισμός. Υπάρχουν πολλά εσφαλμένα στερεότυπα για τους γέροντες όπως και για άλλα θέματα. Για παράδειγμα, πιστεύουμε συχνά ότι οι περισσότεροι από τους ανθρώπους πάνω από τα 65 τους βρίσκονται σε νοσοκομεία ή σε γηροκομεία, ότι ένα μεγάλο ποσοστό πάσχει από γεροντική άνοια, και ότι οι πιο ηλικιωμένοι εργάτες είναι λιγότερο ικανοί από τους νεότερους.⁹

2.3 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η δημογραφική γήρανση του πληθυσμού στις ανεπτυγμένες χώρες, αποτελεί σήμερα, ένα κυρίαρχο δεδομένο με σοβαρότατες κοινωνικές, οικονομικές, ασφαλιστικές, προνοιακές και υγειονομικές προεκτάσεις. Ειδικότερα στην Ελλάδα, η αύξηση του προσδόκιμου χρόνου ζωής και η δραματική πτώση της γεννητικότητας, έχει ως αποτέλεσμα η χώρα μας να είναι μία από τα πλέον γηρασμένα έθνη του κόσμου μαζί με την Ιταλία, τη Γερμανία και τη Σουηδία. Ενώ στις ΗΠΑ, η αναλογία ατόμων άνω των 60 ετών, στο σύνολο του πληθυσμού, είναι 16,5%, στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό είναι 22,3%. Το έτος 2030, ο αριθμός των ατόμων άνω των 60 ετών, στη χώρα μας¹⁰, θα αυξηθεί κατά 10% φτάνοντας στο 1/3 του συνόλου.

⁹ Γήρανση και Κοινωνία, Τεπέρογλου Αφροδίτη, (1996) / εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.

¹⁰ σύμφωνα με την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος (ΕΣΥΕ)
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Η φθίνουσα γονιμότητα και η γήρανση του πληθυσμού αλλάζει τη δομή της ελληνικής κοινωνίας και της οικογένειας. Οι παππούδες και οι γιαγιάδες σήμερα κοντεύουν να ξεπεράσουν αριθμητικά τα παιδιά. Σήμερα, σε εκατό παιδιά κάτω των 15 ετών αναλογούν 71 άτομα άνω των 65 χρόνων. Το έτος 2020, σύμφωνα με σχετική έρευνα του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), ο αριθμός των ηλικιωμένων θα είναι όσο και των νέων. Παλαιότερα, το έτος 1853, το ποσοστό των ηλικιωμένων ήταν 3,2% και των νέων κάτω των 15 ετών 41,2%.

Οι πιο γηρασμένες περιοχές της χώρας είναι η κεντρική και νότια Πελοπόννησος και τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου. Οι νομοί με τα υψηλότερα ποσοστά ωρίμων πολιτών είναι η Λευκάδα, (22%), η Σάμος (21%), η Κεφαλονιά (21%). Και ακολουθούν η Αρκαδία, η Λέσβος και η Φωκίδα, όπου τα αντίστοιχα ποσοστά κυμαίνονται μεταξύ 20-21%.

Το προσδοκώμενο μέσο όριο ζωής, μέχρι και τις αρχές του τρέχοντος αιώνα στις περισσότερες χώρες, δεν ξεπερνούσε τα 60-65 χρόνια. Σήμερα έχει φτάσει και ξεπερνά τις ηλικίες των 77 ετών. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δεδομένα, οι γυναίκες ζουν κατά μέσο όρο 80 και οι άντρες 75 χρόνια. Αυτό σημαίνει ότι ο μέσος όρος ζωής στη χώρα μας αυξήθηκε κατά 14 χρόνια μεταπολεμικά. Και οι γυναίκες είναι το «ισχυρό» φύλο, τουλάχιστον όσον αφορά τη μακροζωία.¹¹

Σήμερα, ο μέσος άνθρωπος ζει πολύ περισσότερο από παλιά, με συνέπεια συνολικά να υπάρχει ένας σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός ηλικιωμένων ατόμων από ότι στο παρελθόν. Παράλληλα με αυτή την εξέλιξη, στις ανεπτυγμένες χώρες και ιδιαίτερα στην Ελλάδα, μειώνεται δραματικά ο αριθμός των νέων. Η υπογεννητικότητα αποτελεί κυρίαρχο σύγχρονο πρόβλημα που συνδέεται με την αστικοποίηση του πληθυσμού και τη συγκέντρωσή του στις πόλεις, την αύξηση της απασχόλησης των γυναικών, την έλλειψη κατάλληλης υποδομής σε βρεφονηπιακούς σταθμούς, την

¹¹ <http://www.statistics.gr>

ανεπάρκεια των οικογενειακών επιδομάτων και γενικότερα στη διαφοροποίηση των κοινωνικών αξιών.¹²

Σύμφωνα με πρόσφατα στατιστικά στοιχεία της Eurostat, στη χώρα μας το 1997 σε κάθε 10 γυναίκες, αναλογούσαν κατά μέσο όρο 13 παιδιά, έναντι 23 παιδιών πριν από 20 χρόνια. Το 1997 η Ελλάδα εμφάνιζε περίπου μηδενική φυσική μεταβολή του πληθυσμού, έναντι αύξησης 0,9 του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Στην Ελλάδα η πτώση στις γεννήσεις συμβαδίζει με την αύξηση της ανεργίας. Για παράδειγμα, τα ληξιαρχικά δεδομένα στη Μεσσηνία δείχνουν ότι το 2011 είχαμε 1312 γεννήσεις, το 2012 είχαμε 1184 γεννήσεις, ενώ το 2013 λιγότερες από 1000.

Η Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία προβλέπει ότι το 2030 οι γεννήσεις θα είναι περίπου 8,7 και οι θάνατοι 10,7 ανά 1000 κατοίκους. Δηλαδή, ο πληθυσμός θα μειώνεται διαρκώς, αν εξαιρέσουμε τις μεταναστευτικές ροές. Η πρόβλεψη αναφέρει ότι ως το 2030 θα έχουμε 2,3 εκατομμύρια γεννήσεις και 2,8 εκατομμύρια θανάτους. Δηλαδή, μείωση μισού εκατομμυρίου στον εθνικό πληθυσμό.

Ειδικά στην Αττική, τα στοιχεία είναι ανησυχητικά καθώς το 2030 αναμένεται το 29% του πληθυσμού να υπερβαίνει τα 65 έτη. Το προσδόκιμο της ζωής ανεβαίνει κατά 3 μήνες τον χρόνο και κατά 2,5 χρόνια ανά δεκαετία. Στα επόμενα χρόνια λοιπόν, η Ευρώπη η γηραιά ήπειρος, θα μετατραπεί σε ήπειρο των γερόντων.

¹² Το δημογραφικό, ΕΜΚΕ- Πουλοπούλου Ήρα, (1994) / εκδόσεις Έλλην

2.4 ΤΑ ΓΗΡΑΤΕΙΑ

Τα γηρατεία είναι η εποχή της δύσης της ζωής του ανθρώπου. Ο ηλικιωμένος άνθρωπος κοιτάζει προς τα πίσω να θυμηθεί όλες τις λεπτομέρειες της ζωής του και κάνει τον απολογισμό του. Συνήθως αισθάνεται μελαγχολία γι' αυτά που δεν πρόκειται να ξανάρθουν κι άλλοτε πανικοβάλλεται γιατί δεν πρόλαβε όλα εκείνα που ήθελε να κάνει. Για πολλούς ανθρώπους τα γηρατεία είναι η υποδούλωση μιας ψυχής που θέλει να ζήσει, να ονειρευτεί, να εκφραστεί και που εμποδίζεται από το κουρασμένο και γερασμένο σώμα. Όταν είσαι νέος δε σκέφτεσαι το θάνατο, είναι σαν να αγνοείς ότι υπάρχει, ηθελημένα ή εκούσια. Ακόμη περισσότερο, δεν συνειδητοποιείς ότι υπάρχουν πολύ μεγάλες πιθανότητες να γεράσεις.

Οι άνθρωποι, που αισθάνονται ότι η περασμένη ζωή τους άξιζε και πως δεν σπαταλήθηκε, νιώθουν εσωτερική πληρότητα, αποδέχονται το γεγονός ότι γέρασαν, και αντιδρούν θετικά. Αντιλαμβάνονται όλες αυτές τις δυνατότητες που έχουν και απολαμβάνουν τα πλεονεκτήματά που έχει να τους προσφέρει αυτό το στάδιο της ζωής τους.

Είναι η εποχή που ο άνθρωπος, έχοντας τη σοφία της ζωής, μπορεί να δει τον κόσμο με άλλα μάτια, να χαρεί και να δώσει σημασία σε απλά πράγματα που οι νέοι παραβλέπουν και που δεν έχουν ακόμη την ωριμότητα που χρειάζεται για να τα εκτιμήσουν. Πολλοί, μέχρι τότε, έχουν αποκτήσει και εγγόνια, πράγμα που, για τους περισσότερους, είναι η μεγαλύτερη χαρά και νιώθουν ότι τους δίνεται μια δεύτερη ευκαιρία αφού, συνήθως, όσο είναι νέοι, οι άνθρωποι παραπονιούνται ότι δε βρίσκουν το χρόνο που θα ήθελαν να αφιερώσουν στα παιδιά τους, είτε γιατί τους απασχολούν προβλήματα κυρίως επιβίωσης, είτε γιατί κυνηγούν προσωπικές φιλοδοξίες. Τώρα μπορούν να χαρούν την παιδική παρουσία και τη θετική αύρα που τα νεαρά άτομα εκπέμπουν, δίνοντας αποδεδειγμένα ζωή στους μεγαλύτερους ανθρώπους.

Οι ηλικιωμένοι άνθρωποι έχουν επίσης τη δυνατότητα, λόγω του ελεύθερου χρόνου που πλέον διαθέτουν, να ασχοληθούν με πράγματα καινούρια και να δημιουργήσουν σε όποιον τομέα επιλέξουν ανενόχλητοι.

Τότε σπεύδουν να τα προλάβουν όλα! Συνήθως, μάλιστα, παρόλο που το σώμα δε βοηθάει και παρόλη την κούραση τους, έχουν την τάση να μην μπορούν να σταθούν για ένα λεπτό χωρίς να ασχολούνται με κάτι, ακριβώς όπως κάνουν και τα παιδιά.

Αντίθετα όσοι φτάνουν σε μεγάλη ηλικία και δεν έχουν βρει ακόμη την ψυχική ισορροπία αλλά τα προηγούμενα χρόνια της ζωής τους στηρίζονταν στην ματαιοδοξία τους και στη σιγουριά που τους έδιναν τα νιάτα και η φυσική δύναμη, όταν τα χάσουν αυτά, αδυνατούν να ψάξουν και να βρουν μέσα τους την ομορφιά και τη διαφορετική γοητεία που δίνει η σοφία και η πείρα στον άνθρωπο. Έτσι αυτό που βγάζουν προς τα έξω είναι ή αντιαισθητικό ή μια εικόνα που προκαλεί λύπηση. Τότε σπαταλούν το χρόνο τους γκρινιάζοντας ή δηλώνοντας παραίτηση από τη ζωή. Πολλοί βυθίζονται στην ανία και αφήνουν τον εαυτό τους να χαθεί αφού δε μπορούν να συμβιβαστούν με την τωρινή τους εικόνα. Αυτό περισσότερο παρατηρείται στους άνδρες. Δεν είναι τυχαίο πως στα πενήντα περίπου, μόλις δηλαδή αρχίσουν να συνειδητοποιούν ότι γερνάνε, περνούν οι περισσότεροι κρίση ηλικίας, έχουν τάσεις φυγής και συμπεριφέρονται σαν έφηβοι.

Ένα ακόμη ενδιαφέρον για παρατήρηση και πολλές φορές κωμικό γεγονός είναι πως οι ηλικιωμένοι άνθρωποι παρουσιάζουν συχνά τάσεις παλιμπαιδισμού και η συμπεριφορά τους μοιάζει με αυτή που είχαν όταν ήταν παιδιά. Παραπονιούνται πολύ και επιζητούν έντονα και κάποιες φορές επιτακτικά την προσοχή των άλλων. Αυτό πιθανότατα συμβαίνει επειδή γίνονται ανασφαλείς ή επειδή αισθάνονται ότι παραγκωνίζονται. Πρέπει να έχει κανείς υπομονή μαζί τους όπως ακριβώς όταν έχει να κάνει με ένα μικρό παιδί.

Ένα μεγάλο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μεγάλοι άνθρωποι και που ίσως είναι το πιο σοβαρό, είναι η μελαγχολία και το αίσθημα εγκατάλειψης από το περιβάλλον τους. Είναι γεγονός πως οι συνθήκες ζωής έχουν αλλάξει. Παλαιότερα ο άνθρωπος γερνούσε και πέθαινε στο σπίτι που μεγάλωνε τα παιδιά του, τριγυρισμένος από εγγόνια. Ήταν η μορφή της οικογένειας που όλα τα παιδιά με τις οικογένειές τους ζούσαν μαζί με τους γονείς.

Σήμερα κάθε οικογένεια ζει στο δικό της σπίτι που, τις περισσότερες φορές, βρίσκεται σε απομακρυσμένη γειτονιά από το πατρικό σπίτι ή ακόμη και σε άλλη πόλη. Το γεγονός αυτό παρουσιάζεται λιγότερο στην προ μερικών δεκαετιών πατριαρχική Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρώπης όπου η αποξένωση γονέων και παιδιών, όταν αυτά ενηλικιωθούν είναι πιο έντονη.

Δυστυχώς σήμερα, όταν ο ηλικιωμένος δε μπορεί πια να φροντίσει μόνος του τον εαυτό του, όταν ο ένας από το ηλικιωμένο ζευγάρι πεθαίνει ή όταν οι ηλικιωμένοι γονείς έχουν προβλήματα υγείας, τα παιδιά τους, συχνά, ή επειδή αναγκάζονται για διάφορους λόγους ή επειδή δεν είναι πρόθυμα να φιλοξενήσουν τους γονείς στο σπίτι τους, τους απομακρύνουν και, στην καλύτερη περίπτωση, ή προσλαμβάνουν κάποια οικιακή βοηθό να τους προσέχει ή τους στέλνουν σε διάφορα ιδρύματα και τους επισκέπτονται ανάλογα με το χρόνο που διαθέτουν.

Οι νεότεροι όμως συχνά ξεχνούν ή βρίσκουν βαρετή μια επίσκεψη στους γέρους γονείς και, απορροφημένοι από τους γρήγορους ρυθμούς της ζωής, το καθημερινό άγχος και τις πολλές ευθύνες, τους εγκαταλείπουν και αφιερώνουν γι' αυτούς ελάχιστο χρόνο. Από τους παππούδες αυτούς κάποιοι προσαρμόζονται στα νέα δεδομένα και κάποιοι παθαίνουν κατάθλιψη και αισθάνονται εγκατάλειψη, τόση που συχνά δεν μπορούν να αντέξουν. Ας μην ξεχνάμε πως η μοναξιά είναι ο μεγαλύτερος φόβος των περισσότερων από εμάς, μικρών και μεγάλων. Οι μεγάλοι άνθρωποι σίγουρα αξίζουν μια καλύτερη τύχη απ' αυτό και είναι πραγματικά λυπηρό να νιώθουν αυτή την αδικία στο τέλος της ζωής τους και να αισθάνονται ότι οι δικοί τους άνθρωποι τους θεωρούν βάρος και πως δεν έχουν πια καμία χρησιμότητα γι' αυτούς.¹³

Δυστυχώς λίγα μπορούν να γίνουν. Αυτό που πρέπει όμως όλοι να μην ξεχνάμε, είναι να επισκεπτόμαστε τους ηλικιωμένους. Να τους δείχνουμε ότι δεν τους ξεχνάμε, ότι τους αγαπάμε και τους χρειαζόμαστε. Μπορεί να μας περιμένουν ακόμη και αυτή τη στιγμή να πάμε κοντά τους και να τους

¹³ Θέματα γηροψυχολογίας και γεροντολογίας, Κωσταρίδου- Ευκλείδη Αναστασία, (1999) /εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

χαρίσουμε μία ώρα από τον πολύτιμο χρόνο μας, που γι' αυτούς είναι πηγή ελπίδας παρηγοριάς και απεριόριστης χαράς.

Ας μην ξεχνάμε ότι αυτοί οι άνθρωποι μας μεγάλωσαν και στάθηκαν δίπλα μας για ένα μεγάλο μέρος της ζωής μας, συχνά θυσιάζοντας κομμάτι από τη δική τους. Είναι πραγματικά σκληρό να νιώθουν ότι τα παιδιά τους τους έχουν εγκαταλείψει αφού στις περισσότερες των περιπτώσεων κάτι τέτοιο δεν τους αξίζει. Ίσως να μην αξίζει σε κανέναν άνθρωπο. Αν μη τι άλλο, ας συλλογιστόμαστε συχνά αν εμείς οι ίδιοι θα θέλαμε κάποια στιγμή να εγκαταλειφθούμε με τον ίδιο τρόπο κάπου ξεχασμένοι. Άλλωστε, αν τέτοιο είναι το παράδειγμα που δίνουμε στους νεότερους, με τον ίδιο τρόπο θα μας φερθούν και εκείνοι όταν θα είμαστε εμείς οι αδύναμοι.

2.5 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΑΤΟΣ

Μερικά από τα χαρακτηριστικά του γήρατος είναι τα παρακάτω :

- Αρχίζει μετά τη σωματική και αναπαραγωγική ωριμότητα.
- Είναι καθολικό, δηλαδή εμφανίζεται σε όλα τα μέλη του είδους.
- Είναι αναπόδραστο, δηλαδή είναι αδύνατο να το αποφύγει κάποιος.
- Οφείλεται σε εσωτερικές καθώς και εξωτερικές αιτίες.
- Είναι μη αναστρέψιμο.
- Συνδέεται με την ηλικία και εμφανίζεται με τη πάροδο του χρόνου.
- Καταλήγει σε θάνατο .¹⁴

¹⁴ Κοινωνιολογία , Η μελέτη και κατανόηση των ανθρώπινων κοινωνιών, Ελένη- Νίνα Παζαρζή, (2012) / εκδόσεις Ελένη Σουλτάνα Παζαρζή.

2.6 Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σε 1,2 δισεκατομμύρια υπολογίζεται ο αριθμός των ηλικιωμένων που θα κατοικούν στη Γη το 2025, ενώ το 2050 θα έχουν φτάσει τα 2 δισ., σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ). Στην Ελλάδα, η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία αναφέρει ότι ο πληθυσμός ηλικίας άνω των 60 ετών ξεπερνούσε το 2004 τα 2.547.000 άτομα, με τις γυναίκες να είναι περισσότερες από τους άνδρες. Η αύξηση του ορίου της ζωής του ανθρώπου δεν έχει καμία αξία αν παράλληλα δεν παρέχονται σ' αυτόν και οι προϋποθέσεις για να έχουν τα χρόνια αυτά κάποιο νόημα και σημασία.

Ο ΟΗΕ και ο ΠΟΥ καθιέρωσαν την «Παγκόσμια Ημέρα για την Τρίτη Ηλικία», που γιορτάζεται κάθε χρόνο την 1η Οκτωβρίου, με στόχο να αναγνωριστεί η συμβολή των ηλικιωμένων στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, διότι στη σύγχρονη εποχή οι ηλικιωμένοι παίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο, μέσω του εθελοντικού έργου τους, της μετάδοσης των εμπειριών και των γνώσεών τους, της βοήθειας που δίνουν στα παιδιά τους, αναλαμβάνοντας να φροντίζουν τα εγγόνια τους, αλλά και της αυξανόμενης συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας.

Μελέτες έχουν δείξει ότι ο μέσος χρόνος σε λεπτά την ημέρα που διαθέτουν οι ηλικιωμένοι για να φροντίσουν όσους συγγενείς τους έχουν ανάγκη κυμαίνεται από 201 λεπτά στις ηλικίες 65-74 ετών έως 318 λεπτά στις ηλικίες 75 ετών και άνω. Αντιθέτως, οι νεώτεροι άνθρωποι αφιερώνουν μόλις 50 λεπτά για να φροντίσουν κάποιον που τους έχει ανάγκη, καθώς δεν μπορούν να διαθέσουν περισσότερο χρόνο.

Αυτού του είδους η συμβολή των ηλικιωμένων στη σύγχρονη κοινωνία μπορεί να εξασφαλισθεί μόνον εάν οι ηλικιωμένοι διατηρούν ένα ικανοποιητικό επίπεδο υγείας και μια καλή ποιότητα ζωής. Η ελληνική κοινωνία και η Ελληνική Πολιτεία, έχουν υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους αυτούς, όχι μόνο για τη συνεχιζόμενη προσφορά τους, αλλά και για λόγους ευαισθησίας απέναντι σε μια ομάδα πολιτών που καθίσταται εκ των πραγμάτων όλο και πιο αδύναμη..

Οι ηλικιωμένοι στη σημερινή εποχή αντιμετωπίζουν μια αντιφατική στάση από το κοινωνικό σύνολο. Από τη μία πλευρά βιώνουν μία απαξιωτική συμπεριφορά από τις νεότερες γενιές αλλά, από την άλλη, έχουν πλέον πρωτοφανείς σε σχέση με το παρελθόν δυνατότητες να απολαύσουν τη ζωή και τα αγαθά της.

Η θετική πλευρά της θέσης της τρίτης ηλικίας στις σύγχρονες κοινωνίες

εκφάνεται από:

- την επιμήκυνση του μέσου όρου ζωής χάρη στα επιτεύγματα των ιατρικών και βιολογικών επιστημών.
- την αντιμετώπιση πολλών ασθενειών και δυσλειτουργιών που συνδέονταν με το γήρας από την επιστήμη και τη συνακόλουθη σωματική και ψυχική αναζωογόνηση των ηλικιωμένων .
- την εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων από την οργανωμένη Πολιτεία για τη συμμετοχή των ηλικιωμένων σε διάφορους τομείς της κοινωνικής ζωής (προγράμματα άθλησης, ομαδικές εκδρομές, χώροι συνάντησης και ψυχαγωγίας, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις κ.λπ.)
- τη συμμετοχή και παρουσία πολλών ατόμων της τρίτης ηλικίας σε δραστηριότητες που απαιτούν σθένος, πνευματική διαύγεια, τόλμη, αποφασιστικότητα και πάθος για τη ζωή, τη δράση και την περιπέτεια (π.χ. πτήσεις υπερηλίκων στο διάστημα, έντονη δραστηριοποίηση ηλικιωμένων στον πολιτικό στίβο, κατάρριψη παγκόσμιων ρεκόρ από άτομα τρίτης ηλικίας κ.λπ.)

Στους αντίποδες, η αρνητική πλευρά της θέσης των ηλικιωμένων στις σύγχρονες κοινωνίες εκφάνεται από:

- την περιθωριοποίηση των ατόμων τρίτης ηλικίας στον οικογενειακό βίο (εγκατάλειψη ηλικιωμένων γονέων σε οίκους ευγηρίας, αποκλεισμός ηλικιωμένων από τα οικογενειακά συμβούλια κ.λπ.)

- την έλλειψη σεβασμού και τη συχνά περιφρονητική συμπεριφορά από την πλευρά των νέων προς τους πρεσβύτερους.
- την απαξιωτική αντιμετώπιση των ικανοτήτων των ηλικιωμένων σε πολλούς τομείς του συλλογικού βίου.

Στα παραπάνω αρνητικά αίτια συντελούν παράγοντες όπως :

- τα φυσιολογικά, λόγω ηλικίας, προβλήματα πνευματικής και σωματικής υγείας που αντιμετωπίζουν τα άτομα τρίτης ηλικίας και η συνακόλουθη ανάγκη τους για φροντίδα και επίβλεψη.
- το χάσμα των γενεών, δηλαδή η διαφορά νοοτροπίας και ιδεολογίας μεταξύ νέων και μεγάλων, που φαντάζει ακόμη μεγαλύτερη, όταν οι τελευταίοι βρίσκονται στην τρίτη και όχι στη μέση ηλικία.
- η διαπάλη των νέων και των μεγάλων για την κατάκτηση ή τη διατήρηση επίζηλων θέσεων στον κοινωνικό και επαγγελματικό στίβο, ιδίως στο σημερινό άκρως ανταγωνιστικό περιβάλλον .
- ο υπερτροφικός ατομικισμός του σύγχρονου ανθρώπου, που αρνείται με στείρο, πεισματικά και αντιδραστικό τρόπο να διδαχτεί από την πείρα των ηλικιωμένων .
- η αδυναμία ή κα η άρνηση των περισσότερων ατόμων τρίτης ηλικίας να προσαρμοστούν στις ραγδαίες εξελίξεις της σύγχρονης εποχής.
- η έλλειψη ανοχής των περισσότερων σύγχρονων νέων στις ιδιοτροπίες και ιδιορρυθμίες πολλών ηλικιωμένων.
- το γεγονός πως οι ηλικιωμένοι στην πλειονότητά τους δεν είναι επαγγελματικά παραγωγικοί και, συνήθως, επιβαρύνουν οικονομικά τα μέλη της οικογένειάς τους .

Συνέπειες από την απαξιωτική αντιμετώπιση των ηλικιωμένων στη σύγχρονη εποχή :

- η επίταση του υπαρξιακού άγχους των ηλικιωμένων, γεγονός που σε ορισμένες περιπτώσεις έχει τραγική κατάληξη .

- η αδρανοποίηση ή και η αχρήστευση ενός αξιόλογου παραγωγικού δυναμικού για τη χώρα .
- η στέρηση της πολύτιμης πείρας των πρεσβύτερων από τις νεότερες γενιές .
- η έξαρση των κρουσμάτων κακομεταχείρισης, βίας και εγκληματικότητας εις βάρος εγκαταλελειμμένων και ανήμπορων ηλικιωμένων .
- η εμφάνιση ψυχικών διαταραχών στα άτομα τρίτης ηλικίας (μελαγχολία, κατάθλιψη) .¹⁵

2.7 ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

Η Παγκόσμια διακήρυξη των Ανθρωπίνων δικαιωμάτων (άρθρο 25 παρ.1) διακηρύσσει μεταξύ άλλων ότι καθένας έχει το δικαίωμα ασφάλισης γήρατος. Ο Κοινωνικός Χάρτης αφορά στα δικαιώματα των ατόμων σε μία κοινωνία όλων των ηλικιών, επομένως και των ηλικιωμένων για θέματα σχετικά με την υγεία, τις συντάξεις, την κατοικία, τις υπηρεσίες, την οικογένεια, την εκπαίδευση, τα ΜΜΕ, την κοινωνική πρόνοια, την απασχόληση, την παραγωγικότητα. Στις παραγράφους 24 και 25 αναφέρεται ότι κάθε άτομο που φτάνει στη συνταξιοδότηση θα πρέπει να διαθέτει εισόδημα που να του/της επιτρέπει ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο και ότι κάθε συνταξιούχος που δεν έχει δικαίωμα σύνταξης και δεν διαθέτει άλλα μέσα πρέπει να λαμβάνει επαρκές εισόδημα από την Κοινωνική Πρόνοια ανάλογο με τις ανάγκες του. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε κείμενο για την αρχή της ίσης αμοιβής άσχετα από φυλή, φύλο, ηλικία, αναπηρία ή θρησκεία. Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ αναφέρεται σε "επαρκείς πόρους και παροχές ώστε να εξασφαλίζεται η αξιοπρεπής ανθρώπινη διαβίωση". Κύριο αίτημα είναι να καθιερωθεί σε όλα τα κράτη μέλη ένα ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και να προχωρήσει μια πολυδιάστατη στρατηγική καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού.

¹⁵ Οι εκτός των τειχών, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες, Χαράλαμπος Οικονόμου- Ανδρέας Φερώνας, (2006) / εκδόσεις Διόνικος.

Όσο αφορά στις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των ηλικιωμένων, όσο το επιτρέπει η προσωπική τους κατάσταση και η υγεία τους είναι:

- να παραμένουν ενεργοί, ικανοί, να στηρίζονται στον εαυτό τους και να είναι χρήσιμοι,
- να εφαρμόζουν σωστές αρχές σωματικής και πνευματικής υγείας στη ζωή τους,
- να επωφελούνται από την εκπαίδευση και την ειδίκευση,
- να προγραμματίζουν και να ετοιμάζονται για τα γηρατειά και την συνταξιοδότηση,
- να βελτιώνουν το επίπεδο γνώσεων και να συμπληρώνουν τις γνώσεις της ειδικότητάς τους, ώστε να έχουν δυνατότητες απασχόλησης,
- να είναι ευέλικτοι μαζί με τα άλλα μέλη της οικογένειας και να προσαρμόζονται στις σχέσεις που αλλάζουν,
 - να μοιράζονται γνώσεις, ειδικότητες, αξίες με τις νεότερες γενιές,
 - να συμμετέχουν στην πολιτική ζωή της κοινωνίας,
 - να αναζητούν και να αναπτύσσουν νέες υπηρεσίες στην κοινότητα,
 - να αποφασίζουν για την περίθαλψή τους, για την οποία γνωρίζει ο γιατρός και η οικογένεια¹⁶

2.8 ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ

Συχνά, με τη συνοδεία οργανικών παθήσεων, την εμφάνιση κινητικών δυσκολιών και τη μείωση των κοινωνικών επαφών, οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας απομονώνονται. Η απομόνωση δημιουργεί αίσθημα μοναξιάς, απογοήτευσης, θλίψης, παραίτησης αλλά και κατάθλιψης.

¹⁶ Έλληνες ηλικιωμένοι πολίτες, παρελθόν παρόν και μέλλον, ΕΜΚΕ – Πουλοπούλου Ήρα, (1999) / εκδόσεις Έλλην.

Αυτή η κατάθλιψη ονομάζεται κατάθλιψη της τρίτης ηλικίας και εμφανίζεται για πρώτη φορά σε προχωρημένη ηλικία, περίπου δηλαδή μετά τα πενήντα, εξήντα ή εξήντα πέντε έτη. Για το αν η ίδια αποτελεί ένα «φυσιολογικό» στοιχείο της διαδικασίας γήρανσης υπάρχουν δύο απόψεις. Οι υπέρμαχοι της ιδέας ότι η κατάθλιψη είναι φυσιολογικό μέρος της διαδικασίας γήρανσης στηρίζονται στην άποψη ότι τα άτομα της τρίτης ηλικίας τείνουν να αισθάνονται συναισθήματα λύπης και θλίψης εξαιτίας διάφορων αλλαγών στη ζωή τους. Οι αλλαγές αυτές μπορεί να περιλαμβάνουν τη μείωση της ανεξαρτησίας τους, τα προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζουν, την απώλεια της εργασίας και καριέρας τους, αλλά και το θάνατο αγαπημένων προσώπων (αδερφών, φίλων, συντρόφου). Από την άλλη πλευρά, υπάρχει η άποψη ότι η κατάθλιψη δεν είναι απαραίτητο να συνοδεύει τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Απόδειξη σε αυτό είναι ότι το γεγονός ότι δε βιώνουν όλοι οι μεγάλης ηλικίας άνθρωποι καταθλιπτικά συναισθήματα- για μεγάλο τουλάχιστον χρονικό διάστημα- ούτε χάνουν την ελπίδα τους και κάθε διάθεση για ζωή.¹⁷

Τα συμπτώματα της κατάθλιψης της τρίτης ηλικίας, η οποία προσβάλλει περίπου το 5% των ηλικιωμένων, μπορούν να συνοψιστούν στα εξής: οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας με κατάθλιψη συχνά έχουν αισθήματα αναξιότητας, απελπισίας, νιώθουν αβοήθητοι και έχουν ενοχές χωρίς να υπάρχει λόγος. Επίσης μπορεί να αισθάνονται συνεχή στεναχώρια, κούραση, έλλειψη ενεργητικότητας, ανεξήγητα άλγη και πόνους, άγχος και ένα αίσθημα «κενού». Χάνουν το ενδιαφέρον τους και την αγάπη τους προς τις καθημερινές δραστηριότητες, αντιμετωπίζουν προβλήματα με τον ύπνο τους και τη διατροφή τους, ξεσπούν σε κλάματα πολύ συχνά, δυσκολεύονται να επιτελέσουν διανοητικές διαδικασίες, δηλαδή αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη συγκέντρωση και λήψη αποφάσεων αλλά και προβλήματα που σχετίζονται με τη μνήμη. Παράλληλα, οι ηλικιωμένοι με κατάθλιψη τείνουν να είναι ευερέθιστοι, μπορεί να έχουν αυτοκτονικές σκέψεις, χάνουν εύκολα τον προσανατολισμό τους και αποσύρονται από τις κοινωνικές καταστάσεις στις οποίες παλαιότερα συμμετείχαν.

¹⁷ <http://e-psychology.gr>

Οι αιτίες που αλλάζουν τη εγκεφαλική χημεία των ηλικιωμένων και οδηγούν, κατά συνέπεια, στην εμφάνιση της κατάθλιψης είναι αρκετές. Κάποιες από αυτές μπορεί να είναι: η μοναξιά, η απομόνωση, το άγχος για τα οικονομικά τους προβλήματα, ο φόβος θανάτου, το οικογενειακό ιστορικό κατάθλιψης, ο θάνατος αγαπημένων και προσφιλών προσώπων, οι ορμονικές αλλαγές, η αίσθηση μειωμένου σκοπού και η επίδραση που έχουν στους ηλικιωμένους διάφορα προβλήματα υγείας όπως το Alzheimer, το Parkinson, τα καρδιακά προβλήματα, ο καρκίνος, η αρθρίτιδα, τα εγκεφαλικά επεισόδια ή άλλα παθολογικά προβλήματα που μπορεί να σχετίζονται με την ηλικία.¹⁸

¹⁸ Τα γηρατειά , Paul Johnson, Tim G. Parkin. , Shulamith Shahar, Richard M.Smith, David G. Troyansky, Patrice Bourdelais, Christoph Conrad / εκδόσεις : Πολύτροπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

3.1 «ΓΡΑΜΜΗ ΖΩΗΣ»

Η «Γραμμή Ζωής», είναι Μη Κερδοσκοπικός Εθελοντικός Οργανισμός. Ιδρύθηκε τον Μάιο του 2006 από τον Γεράσιμο Κουρούκλη, πλαισιωμένο από μία ομάδα ανθρώπων με επιστημονική γνώση και εμπειρία στο χώρο της κοινωνικής μέριμνας, της σωματικής και ψυχικής υγείας, ευαισθητοποιημένους από τα υπάρχοντα προβλήματα στην οργανωμένη και ουσιαστική στήριξη των ηλικιωμένων.

Σταθερή στο στόχο της σχεδιάζει, υλοποιεί και υποστηρίζει προγράμματα δράσης, στην κατεύθυνση της εξασφάλισης ποιοτικής και αξιοπρεπούς διαβίωσης της πιο ευαίσθητης κοινωνικής ομάδας, αυτής των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας προσφέροντάς τους φροντίδα, προστασία και αίσθημα ασφάλειας.

Ο Εθελοντισμός, η ενεργοποίηση της κοινωνίας, καθώς και η αξιοποίηση της τεχνολογίας και της επικοινωνίας, είναι τα μέσα που χρησιμοποιεί για να επιτύχει τους σκοπούς της δημιουργίας της.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΡΑΣΗΣ:

- Τηλεειδοποίηση «Κόκκινο Κουμπί» :

Η Γραμμή Ζωής μέσω της υπηρεσίας «Τηλεειδοποίηση», δίνει τη δυνατότητα στους ηλικιωμένους να επικοινωνούν άμεσα με το Συντονιστικό Κέντρο Διαχείρισης Κλήσεων, αμφίδρομα και με ανοιχτή ακρόαση, πατώντας απλά ένα φορητό κόκκινο κουμπί, 24ώρες το 24ώρο και όλες τις ημέρες του

χρόνου, χωρίς να χρειάζεται να μετακινηθούν από τη θέση τους ή να επιλέξουν οποιοδήποτε αριθμό.

Ο ηλικιωμένος πατά μία φορά το κόκκινο κουμπί, το οποίο φοράει στο λαιμό ή στον καρπό του. Η βασική συσκευή, που έχει συνδεθεί με το τηλέφωνο του ηλικιωμένου ενεργοποιείται αυτόματα, δίνοντας σήμα στο κέντρο διαχείρισης κλήσεων της ΜΚΟ ΓΡΑΜΜΗ ΖΩΗΣ. Κατάλληλα εκπαιδευμένο προσωπικό, που έχει άμεση πρόσβαση στο αρχείο κάθε ηλικιωμένου και αποτελείται από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, νοσηλευτές, γενικούς ιατρούς και εθελοντές γείτονες, ανταποκρίνεται άμεσα σε οποιαδήποτε ανάγκη ή επιθυμία του. Ακόμα και αν ο ηλικιωμένος δεν είναι σε θέση να απαντήσει η ΓΡΑΜΜΗ ΖΩΗΣ στέλνει αμέσως βοήθεια, κάποιο γείτονα, μέλος της οικογένειάς του, ασθενοφόρο, την Άμεση Δράση, την Πυροσβεστική.

- Silver Alert :

Το Silver Alert, είναι το Εθνικό συντονιστικό πρόγραμμα έγκαιρης και έγκυρης ειδοποίησης των πολιτών σε περιστατικά εξαφάνισης ηλικιωμένων. Αποτελεί ένα ακόμα βήμα στην κατεύθυνση για την υποστήριξη ηλικιωμένων με Alzheimer, Άνοια και συναφείς διαταραχές. Ενεργοποιεί άμεσα τα αντανακλαστικά των πολιτών σε περιστατικά εξαφάνισης ηλικιωμένων.

Η ιστορία και ο στόχος του Silver Alert :

Καθημερινά δεκάδες ηλικιωμένοι συνάνθρωποι μας που οι περισσότεροι πάσχουν από τη νόσο Alzheimer, βγαίνουν από το σπίτι τους και εξαφανίζονται. Κάθε λεπτό που περνάει, μπορεί να κοστίζει την ίδια τους τη ζωή. Μέχρι τον Μάρτιο του 2011, ο μόνος τρόπος για την αναζήτηση των ανθρώπων αυτών στη χώρα μας, εκτός βέβαια από τη σημαντική συνδρομή της Ελληνικής Αστυνομίας, ήταν οι προσπάθειες των συγγενών και φίλων που εκτός από εξουθενωτικές και ψυχοφθόρες, ήταν και πολύ δύσκολο να έχουν σύντομα θετικό αποτέλεσμα. Η ΜΚΟ Γραμμή Ζωής με το Silver Alert Hellas, καλύπτει πλέον αυτό το κενό. Το Silver Alert Hellas είναι το πρώτο

οργανωμένο σύστημα που λειτουργεί σε χώρα της Ευρώπης για την έγκαιρη και έγκυρη δημόσια κοινοποίηση και μετάδοση πληροφοριών, που αφορούν στην εξαφάνιση ηλικιωμένων.

Η συμβολή της Ελληνικής Αστυνομίας στο πρόγραμμα είναι όχι μόνο σημαντική, αλλά και υποδειγματική. Είναι πολύ σημαντικό ότι πολλές κρατικές οντότητες, διυπουργικές συνεργασίες, Σύλλογοι, άλλοι Φορείς και τα Μέσα Επικοινωνίας, ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί, ειδησεογραφικές πύλες, μετέχουν σε αυτή τη δραστηριότητα.

Το Silver Alert Hellas εμποτεύεται από την Εισαγγελία του Αρείου Πάγου, η οποία έχει προ εγκρίνει το αυστηρό πρωτόκολλο λειτουργίας του. Με τη λειτουργία του Silver Alert και τη βοήθεια των ΜΜΕ και άλλων Φορέων, ο χρόνος έναρξης της αναζήτησης έχει ελαχιστοποιηθεί και στις περισσότερες περιπτώσεις αποβαίνει σωτήριος.

- Η Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1065:

έχει δοθεί στη διάθεσή της ΜΚΟ Γραμμή Ζωής από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και συμβάλει θετικά σε περιστατικά αναγγελίας εξαφάνισης ηλικιωμένων αλλά και σε περιστατικά καταγγελίας κακομεταχείρισης, κακοποίησης ή παραμέλησης.

Η Εθνική Τηλεφωνική Γραμμή SOS 1065 διέπεται από τους παρακάτω περιορισμούς, για την προστασία των ηλικιωμένων :

Όλες οι τηλεφωνικές συνομιλίες είναι απόρρητες και δεν καταγράφονται, η παρέμβαση σε περιστατικά που αφορούν ηλικιωμένους, γίνεται πάντα αφού ληφθεί υπόψη το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους και οριοθετείται από τη σωστή αποτίμηση των αναγκών τους. Τα περιστατικά αντιμετωπίζονται με σεβασμό. Όλες οι συμβουλευτικές υπηρεσίες της γραμμής υποστήριξης, παρακολουθούνται με περιοδικούς ελέγχους και εκτιμήσεις και όσοι ασχολούνται με τη γραμμή υποστήριξης είναι υπεύθυνοι για τη διασφάλιση

του υψηλότερου επιπέδου παροχής υπηρεσιών, μέσα στα όρια των διαθέσιμων μέσων και στα επίπεδα που έχουν τεθεί από τους Νόμους.

Σκοπός της Εθνικής Τηλεφωνικής Γραμμής SOS 1065 είναι η παροχή φροντίδας, προστασίας και ψυχολογικής στήριξης στους ηλικιωμένους ηλικίας άνω των 65 ετών αλλά και η προώθηση των δικαιωμάτων τους αφού οι ίδιοι δεν έχουν τη δυνατότητα ή τα μέσα να αυτοπροστατευθούν. Μέσω της γραμμής γίνονται δεκτές ανώνυμες και επώνυμες καταγγελίες που αφορούν περιστατικά κακοποίησης ή κακομεταχείρισης ηλικιωμένων, ενώ παράλληλα λειτουργεί και ως εργαλείο συμβουλευτικής ηλικιωμένων, των παιδιών τους και των φροντιστών τους. Οι καταγγελίες αποστέλλονται στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές προς διερεύνηση προκειμένου να αναζητηθούν οι καλύτερες δυνατές λύσεις για τους ηλικιωμένους θύματα, ενώ η συμβουλευτική αφορά συνήθως σε θέματα σχέσεων με τα παιδιά τους, το οικογενειακό τους περιβάλλον και εν γένει αυτούς που τους φροντίζουν.

Η γραμμή λειτουργεί όλο το 24ωρο, 365 ημέρες το έτος και στελεχώνεται από κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, καθώς και ειδικά εκπαιδευμένους εθελοντές.

- Πανελλήνια Τράπεζα Αίματος για την Τρίτη Ηλικία:

Η Γραμμή Ζωής και η Μονάδα Αιμοδοσίας του Αντικαρκινικού – Ογκολογικού Νοσοκομείου Αθηνών «Ο Άγιος Σάββας», με αίσθημα ευθύνης και σεβασμού απέναντι στους ηλικιωμένους συνανθρώπους μας, ένωσαν τις δυνάμεις τους με σκοπό τη δημιουργία της Πανελλήνιας Τράπεζας Αίματος για την Τρίτη Ηλικία.

- Πρόγραμμα διανομής τροφίμων :

300 ηλικιωμένοι που κατοικούν στις εσχατιές των Δυτικών προαστίων της Αττικής, κάθε μήνα παραλαμβάνουν στο σπίτι τους από την Γραμμή Ζωής ένα

κιβώτιο βάρους περίπου 20 κιλών που περιλαμβάνει τρόφιμα μακράς διάρκειας.

- Το πρόγραμμα “Υπολόγισε σε μένα” :

η Γραμμή Ζωής αντιμετώπισε την πρόκληση της έκτακτης ανάγκης δημιουργίας λογιστηρίου για την εξυπηρέτηση ηλικιωμένων μικρο-συνταξιούχων οι οποίοι δεν είχαν την οικονομική δυνατότητα, ούτε τη δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο ώστε να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις που όρισε το Υπουργείο Οικονομικών για υποβολή φορολογικών δηλώσεων μέσω διαδικτύου, καθώς η πλειοψηφία αυτών δηλώνουν άγνοια χρήσης του διαδικτύου, αφού δεν έχουν καμία απολύτως εξοικείωση με το σύγχρονο αυτό τεχνολογικό μέσο, αναγκάζονται να ζητήσουν έμμισθες υπηρεσίες λογιστών ή να καταφύγουν στη βοήθεια της νέας γενιάς.

Το πρόγραμμα “Υπολόγισε σε μένα”, το οποίο υλοποιεί η Γραμμή Ζωής, έρχεται για να στηρίξει την ευαίσθητη ομάδα των ηλικιωμένων προσφέροντας δωρεάν υπηρεσίες υποβολής φορολογικών δηλώσεων.¹⁹

¹⁹ <http://lifelinehellas.gr>

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΡΥΤΗ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΥΡΙΟ ΓΕΡΑΣΙΜΟ ΚΟΥΡΟΥΚΛΗ:

Τι είναι η Γραμμή Ζωής και πως λειτουργεί;

Η Γραμμή Ζωής είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, είναι εθελοντικός φορέας και αποτελείται από 175 μέλη που είναι άνθρωποι της διπλανής πόρτας οι οποίοι πληρώνουν μια συνδρομή 30 ευρώ τον χρόνο. Αυτός ο οργανισμός λοιπόν διοικείται από ένα πενταμελές διοικητικό συμβούλιο το οποίο εκλέγεται από αυτά τα μέλη μεταξύ των μελών και ελέγχεται εσωτερικά από μια εξελεγκτική επιτροπή η οποία αποτελείται από τρία μέλη που είναι μέσα εκλεγμένα μεταξύ των μελών . Εποπτεία είχε παλιά η νομαρχία, σήμερα ο δήμος και στο μεταβατικό στάδιο θα ακολουθήσει η περιφέρεια.

Από πού προέρχονται οι πόροι της οργάνωσης;

Η γραμμή ζωής έχει πόρους αποκλειστικά και μόνο από δωρεές των συνανθρώπων μας και από χορηγίες που μας δίνουν οι διάφορες εταιρίες και κάποια ιδρύματα. Δεν έχουμε πάρει από το 2006 τον Μάιο που συστάθηκε αυτός ο οργανισμός ούτε ένα ευρώ κρατικής επιχορήγησης και δεν επιθυμούμε να πάρουμε γιατί πρώτα απ όλα δεν είμαστε διαπλεκόμενοι , κανένας από εμάς από τους 175 δεν είναι άνθρωπος ο οποίος έχει με οποιοδήποτε πρόσωπο εξουσίας. Εμάς η φιλοσοφία μας είναι η εξής στόχος μας είναι η κοινωνία είναι οι άνθρωποι που μας έχουν ανάγκη, όμως εάν μπορούμε να βοηθήσουμε και στη λειτουργία κρατικών δομών που όμως θα έχουν σαν αποτέλεσμα το όφελος στο κοινωνικό σύνολο, θα το κάνουμε. Μια τέτοια δράση μας είναι το Silver Alert.

Τι είναι το Silver Alert;

Το Silver Alert είναι μια υπηρεσία που προσφέρεται δωρεάν σε όλους τους πολίτες και οργανισμούς. Λειτουργεί υπό την εποπτεία της Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου με πάγια εντολή της οποίας συμβάλουν για λόγους προστασίας του κοινωνικού συνόλου οι εισαγγελείς εφετών και οι εισαγγελείς

πρωτοδικών της περιφέρειάς τους. Στενοί συνεργάτες μας είναι η Ελληνική Αστυνομία, οι Λιμενικές Αρχές, το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ) , καθώς και το Πυροσβεστικό Σώμα. Συμπαρίστανται και συνεργάζονται με τις υφιστάμενες υπηρεσίες τα Υπουργεία Υγείας, Εσωτερικών και Δημόσιας Τάξης. Η δημόσια προβολή των μηνυμάτων του Silver Alert είναι μια εθελοντική συνεργασία με τηλεοπτικούς σταθμούς εθνικής εμβέλειας.

Σε πόσα περιστατικά έχετε ανταποκριθεί ως Silver Alert;

Ως Silver Alert έχουμε ανταποκριθεί έως σήμερα σε 460 περιστατικά εξαφανίσεων, βεβαίως, είναι πολύ περισσότερα τα αιτήματα αλλά δεν ανταποκρινόμαστε σε όλα διότι γίνεται ένα αναγκαστικό φιλτράρισμα με βάση το πρωτόκολλο λειτουργίας.

Από τα 460 περιστατικά σε πόσα είχατε αποτέλεσμα;

Έχουμε 179 Silver Alert που προβλήθηκαν στα Μ.Μ.Ε , 146 ηλικιωμένοι βρέθηκαν, αυτό είναι ένα μεγάλο ποσοστό που ανέρχεται στο 92,82 %, όμως κρίνεται σκόπιμο να πούμε ότι 281 ηλικιωμένοι βρέθηκαν πριν ακόμα βγει το μήνυμα στα Μ.Μ.Ε διότι η διαδικασία αναζήτησης ξεκινά από την ιστοσελίδα μας και έπειτα συνεχίζεται στα κοινωνικά δίκτυα. Σε αυτό το σημείο συνήθως βρίσκεται ο ηλικιωμένος. Εδώ θα ήθελα να τονίσω ότι η Γραμμή Ζωής και το Silver Alert βραβεύτηκε τον Νοέμβριο του 2012 από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως καλή και αποτελεσματική πρακτική και εφαρμογή

Μιλήστε μου λίγο για το Κόκκινο Κουμπί

Το Κόκκινο Κουμπί πρακτικά είναι ένα κουμπί που φοράει ο ηλικιωμένος ως ρολόι ή ως μενταγιόν και με το πάτημά του ενεργοποιείται μια κεντρική συσκευή η οποία είναι συνδεδεμένη στη τηλεφωνική γραμμή του ηλικιωμένου και καλεί αυτόματα το συντονιστικό κέντρο της Γραμμής Ζωής όπου απαντούν κοινωνικοί λειτουργοί και ψυχολόγοι οι οποίοι ανταποκρίνονται σε οποιοδήποτε αίτημα του ηλικιωμένου. Τη στιγμή που μιλάμε 1278 ηλικιωμένοι έχουν στη κατοχή τους το Κόκκινο Κουμπί.

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί κάποιος ηλικιωμένος για να αποκτήσει το Κόκκινο Κουμπί;

Τα αιτήματα είναι γύρω στα 4000 και η επιλογή γίνεται με βάση τα κριτήρια μοναχικότητας, φυσικής , ψυχολογικής αλλά και οικονομικής κατάστασης. Οι χορηγίες είναι λίγες και γι αυτόν ακριβώς τον λόγο υπάρχει μια τεράστια λίστα αναμονής. Σήμερα όμως έχουμε περάσει σε τρίτο χέρι συσκευών. Οι συσκευές αγοράζονται μία φορά και μεταφέρονται όταν πια ο ηλικιωμένος πάψει να τις χρειάζεται, σε άλλον ηλικιωμένο.

3.2 «50 ΚΑΙ ΕΛΛΑΣ»

Το 50 και Ελλάς είναι ένας μη κυβερνητικός και μη κερδοσκοπικός οργανισμός που στοχεύει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων άνω των 50 στην Ελλάδα, σε μια κοινωνία ισότητας και μέσα από δραστηριότητες που αφορούν όλους τους τομείς της ζωής. Σε συνεργασία με άλλους κοινωνικούς εταίρους, φροντίζει και υποστηρίζει τα δικαιώματα τους στην ίση και δίκαια μεταχείριση στην κοινωνία, στην εργασία, στην υγεία και στην ιατρική περίθαλψη, στην διασκέδαση, στην αυτονομία και στην αξιοπρεπή διαβίωση, στη συμμετοχή στις αποφάσεις που παίρνονται, και στη χάραξη κάθε είδους πολιτικής με επιπτώσεις σε αυτούς. Η οργάνωση επίσης προωθεί τα συμφέροντα και τις ανάγκες για υποστήριξη των εξαρτημένων ηλικιωμένων ατόμων και των οικογενειών ή επαγγελματιών που τους φροντίζουν.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, το 50 και Ελλάς είναι ένα δυναμικό μέλος της οργάνωσης AGE Platform Europe που αντιπροσωπεύει τους Ευρωπαίους πολίτες άνω των 50 ετών στους φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Κύρια αποστολή της οργάνωσης είναι η προώθηση των συμφερόντων και η υπεράσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων άνω των 50 σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω της έρευνας αλλά και του υποστηρικτικού έργου που στοχεύει στην:

- Πληροφόρηση και επηρεασμό της κυβερνητικής πολιτικής έναντι των ηλικιωμένων.
- Υποστήριξη μιας πιο δίκαιης κοινωνίας προς όφελος των ατόμων άνω των 50 ετών, ιδιαίτερα των ευπαθών και φτωχών ομάδων της ελληνικής κοινωνίας.
- Βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων.
- Αύξηση του ενεργού ρόλου των ατόμων άνω των 50 στην κοινωνία μέσω της κοινωνικής συμμετοχής.
- Προώθηση μιας κοινωνίας για όλες τις ηλικίες.

Η 50 και Ελλάς αντιπροσωπεύει την Ελλάδα στην:

- Ευρωπαϊκή μη Κυβερνητική Οργάνωση AGE Platform Europe, η οποία αποτελείται από 125 οργανώσεις ηλικιωμένων από τα 27 κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με 25 εκατομμύρια μέλη.
- Διάφορες Επιτροπές Εμπειρογνομόνων σε θέματα ηλικιακών διακρίσεων Υγείας και Κοινωνικού Αποκλεισμού του Age-Platform, η οποία περιλαμβάνει εμπειρογνώμονες από όλα τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης .
- European Healthy Ageing Advocacy Forum που στοχεύει στη προώθηση της υγείας και ευημερίας των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας .

Το πρόγραμμα βοήθεια στο σπίτι :

Το πρόγραμμα "Βοήθεια στο Σπίτι" απευθύνεται σε άτομα της τρίτης ηλικίας που δεν αυτοεξυπηρετούνται πλήρως και άτομα με κινητικές δυσλειτουργίες και ειδικά προβλήματα, με προτεραιότητα αυτούς που ζουν μόνοι τους ή δεν έχουν την πλήρη φροντίδα της οικογένειας ή που το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Συνολικά 120.000 ηλικιωμένοι και άνθρωποι με αναπηρίες ωφελούνται από το πρόγραμμα.

Σκοπός του Προγράμματος είναι να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των ατόμων της τρίτης ηλικίας καθώς και ατόμων με κινητικά ή άλλα ειδικά προβλήματα (ΑμεΑ), να υποβοηθήσει την αυτόνομη και αξιοπρεπή διαβίωση, να υποστηρίξει το οικογενειακό περιβάλλον των επωφελούμενων και τέλος να προωθήσει την απασχόληση ικανού και εξειδικευμένου προσωπικού.

Οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι:

- Συμβουλευτική και συναισθηματική στήριξη
- Ιατρική φροντίδα με επισκέψεις στο σπίτι
- Νοσηλευτική μέριμνα και φυσιοθεραπεία
- Οικογενειακή – Οικιακή Φροντίδα και ικανοποίηση πρακτικών αναγκών διαβίωσης

- Μικροαγορές, πληρωμή λογαριασμών
- Συνοδεία στις διάφορες υπηρεσίες

Το πρόγραμμα στελεχώνεται από καταρτισμένα στελέχη και επιστήμονες όπως κοινωνικούς λειτουργούς που έχουν τη συνολική εποπτεία των ωφελούμενων, αξιολογώντας τα περιστατικά, παρέχοντας κοινωνική υποστήριξη, ερχόμενοι σε επαφή με συναρμόδιους φορείς και παραπέμποντας περιστατικά που δεν άπτονται των υπηρεσιών του προγράμματος αλλά και νοσηλεύτριες που προσφέρουν πρωτοβάθμιες υπηρεσίες υγείας και οι οποίες αφορούν σε κατ' οίκον επισκέψεις για τη μέτρηση και καταγραφή των ζωτικών σημείων, τη συνταγογράφηση των φαρμάκων καθώς και συνοδεία σε νοσοκομεία για τις προγραμματισμένες εξετάσεις τους.²⁰

²⁰ <http://old.50plus.gr>

3.3 ΨΥΧΟΓΗΡΙΑΤΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ «Ο ΝΕΣΤΩΡ»

Η Ψυχογηριατρική Εταιρεία «Ο Νέστωρ» ιδρύθηκε από μέλη της Ελληνικής Γεροντολογικής και Γηριατρικής Εταιρείας το 2001. Αποτελεί σήμερα έναν από τους μεγαλύτερους φορείς παροχής δωρεάν υπηρεσιών για ηλικιωμένους στη χώρα μας. Περισσότεροι από 5000 ηλικιωμένοι απολαμβάνουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες από περισσότερους από 85 επαγγελματίες υγείας και δεκάδες εθελοντές της εταιρείας.

Η Εταιρεία υλοποιεί πρόγραμμα σίτισης και ψυχολογικής υποστήριξης σε δεκάδες οικογένειες που πλήττονται από την οικονομική κρίση.

Το πρόγραμμα απευθύνεται σε ηλικιωμένους που φροντίζουν ανήλικα τέκνα, ηλικιωμένους που φροντίζουν άτομα με άνοια καθώς και μοναχικούς ηλικιωμένους με πολλαπλά κοινωνικά προβλήματα και περιλαμβάνει χορήγηση μηνιαίου πακέτου σίτισης (προϊόντα μακράς διάρκειας, κατεψυγμένα είδη) και είδη καθαριότητας και προσωπικής υγιεινής (απορρυπαντικά, χαρτικά, σαπούνια κ.λπ.) και όλα τα τρόφιμα του μήνα για κάθε εξυπηρετούμενη οικογένεια, σε συνεννόηση με τους εθελοντές, μηνιαία επίσκεψη στο σπίτι της οικογένειας από δύο εθελοντές και εβδομαδιαίες τηλεφωνικές επαφές των εθελοντών με τους επωφελούμενους του προγράμματος.

3.4 «Η ΘΑΛΠΩΡΗ»

Η «Θαλπωρή» είναι μια εξειδικευμένη δομή βοήθειας στο σπίτι που ιδρύθηκε το 2009 και χρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ και παρέχει τις υπηρεσίες της με εβδομαδιαίες επισκέψεις στα σπίτια των εξυπηρετούμενων ηλικιωμένων.

Οι υπηρεσίες που παρέχονται είναι:

- συμβουλευτική και συναισθηματική στήριξη για να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες της ζωής τους με την αντιμετώπιση και βελτίωση των ενδοοικογενειακών σχέσεων και τη συνεργασία με κοινωνικούς φορείς με στόχο την κοινωνική επανένταξη των ατόμων.
- νοσηλευτική μέριμνα και φυσιοθεραπεία με προσφερόμενες υπηρεσίες υγείας που αφορούν σε κατ' οίκον επισκέψεις για τη μέτρηση και καταγραφή ζωτικών σημείων (αρτηριακή πίεση, σάκχαρο κλπ), τη συνταγογράφηση των φαρμάκων, τη συνοδεία-μεταφορά σε υπηρεσίες υγείας καθώς και τη συνεργασία με τους ιατρούς της «Θαλπωρής».
- ιατρική εξέταση για την εκτίμηση της κατάστασης της υγείας των δικαιούχων και εφαρμογή προληπτικής ιατρικής με στόχο την πρόληψη των περισσότερων συχνών νοσημάτων και προβλημάτων υγείας που συναντώνται όπως της αρτηριακής υπέρτασης, του μη ινσουλινοεξαρτώμενου σακχαρώδη διαβήτη, του βρογχικού άσθματος, της χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας, της καρδιακής ανεπάρκειας, της στεφανιαίας νόσου, των εκφυλιστικών παθήσεων των οστών, της οστεοπόρωσης, των κοινών λοιμώξεων της κοινότητας, της άνοιας και της μείζονος κατάθλιψης.
- παροχή οικογενειακής βοήθειας με τη διεκπεραίωση εξωτερικών εργασιών, την πληρωμή λογαριασμών, την προμήθεια των ηλικιωμένων με είδη άμεσης ανάγκης, καθώς και τον έλεγχο της ατομικής τους υγιεινής.²¹

²¹ www.thalpori.gr

3.5 ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (Ε.Ε.Σ) ίδρυσε υπηρεσία νοσηλείας στο σπίτι που παρέχει νοσηλευτική φροντίδα σε άτομα της τρίτης ηλικίας που εξέρχονται από το νοσοκομείο, ιατρική εξέταση όλων των ατόμων που εντάσσονται στο πρόγραμμα, φυσιοθεραπεία - αποκατάσταση, βοήθεια για εξέταση από γιατρούς, εργαστηριακές εξετάσεις, εκπαίδευση των μελών της οικογένειας και των ασθενών και την ενεργοποίησή τους στην αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Επιπροσθέτως, ο Ε.Ε.Σ. έχει ξεκινήσει ένα σημαντικό πρόγραμμα σε συνεργασία με τον Ο.Τ.Ε. για την παροχή φροντίδας σε περιπτώσεις ηλικιωμένων, οι οποίοι ζουν μόνοι τους. Με το πρόγραμμα του τηλεσυναγερμού, οι ηλικιωμένοι μπορούν να επικοινωνήσουν με την κοινωνική υπηρεσία σε κάποια έκτακτη ανάγκη. Την ευθύνη για το συντονισμό του προγράμματος έχουν δύο κοινωνικοί λειτουργοί, οι οποίοι παρέχουν πληροφορίες και ψυχολογική υποστήριξη και είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση των τεχνικών - χειριστών του συστήματος.²²

Ένα δεύτερο πρόγραμμα είναι η τηλεϊατρική φροντίδα. Με αυτό το πρόγραμμα έχουν τη δυνατότητα γιατροί από απομακρυσμένα νησιά να ζητούν βοήθεια για περιστατικά με καρδιολογικά προβλήματα. Στον Ερυθρό Σταυρό υπάρχει ένας καρδιογράφος και ειδικοί γιατροί οι οποίοι, αφού ελέγξουν το καρδιογράφημα, δίνουν οδηγίες για την αντιμετώπιση του περιστατικού. Τα δύο τελευταία προγράμματα, τα οποία αξιοποιούν τη σύγχρονη τεχνολογία, συμβάλλουν καθοριστικά στην αποτροπή εγκλεισμού φιλάσθενων ηλικιωμένων σε ιδρύματα κλειστής περίθαλψης.²³

²² <http://www.rethnea.gr>

²³ <http://www.redcross.gr>

3.6 ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ανάμεσα στις δραστηριότητες στήριξης για την Τρίτη ηλικία, μεγάλη και σημαντική είναι η συμβολή της Εκκλησίας της Ελλάδος, τόσο σε επίπεδο Μητροπόλεων, όσο και σε επίπεδο Ενοριών, καθώς έχει συστήσει διάφορα προνοιακά προγράμματα στα πλαίσια της φιλανθρωπικής της αποστολής. Πολλές Μητροπόλεις προσφέρουν προγράμματα κατασκηνώσεων σε δικές τους εγκαταστάσεις. Εφαρμόζονται προγράμματα φροντίδας ηλικιωμένων σε διάφορες ενορίες, με τη μορφή ξενώνων, λεσχών κοινωνικής στήριξης, ψυχαγωγίας, σίτισης, ομάδων συζήτησης, ακόμα και ιδρυματικής περίθαλψης.

3.7 ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΚΑΠΗ)

Ιστορικά τα ΚΑΠΗ πρωτοεμφανίστηκαν στον Ελληνικό χώρο του 1979 όταν η Διεύθυνση Προστασίας Ηλικιωμένων του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας κάλεσε τον Όμιλο Εθελοντών και ζήτησε την συνεργασία του στην δημιουργία ενός Πειραματικού Κέντρου Ανοιχτής Εξωιδρυματικής προστασίας Ηλικιωμένων. Το κέντρο αυτό ήταν στελεχωμένο από μια διεπιστημονική ομάδα προσωπικού: Γιατρό, Φυσιοθεραπευτή, Επισκέπτη Υγείας ή Νοσηλεύτη, Εργοθεραπευτή, Οικογενειακό Βοηθό. Ο Όμιλος Εθελοντών συμφώνησε να κλείσει το Πρόγραμμα που λειτουργούσε ως τότε με τίτλο "Η γωνιά του παππού και της γιαγιάς" με παροχή συσσιτίου και να λειτουργήσει το πρώτο ΚΑΠΗ με την ονομασία Πρότυπο ΚΑΠΗ Ν. Κόσμου. Το πρώτο αυτό ΚΑΠΗ λειτούργησε υποδειγματικά και αποτέλεσε παράδειγμα οργάνωσης και λειτουργίας για άλλα που ακολούθησαν. Μέχρι το τέλος του 1981 λειτούργησαν 8 ΚΑΠΗ με φορείς εθελοντικές οργανώσεις, τον Ελληνικό

Ερυθρό Σταυρό, την ΧΕΝ²⁴, το Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας Παιδιού και ακόμη με τον Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας.

Από το 1982 τα ΚΑΠΗ περνούν στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ. (Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου) των Δήμων και Κοινοτήτων. Στην δεύτερη αυτή φάση ο θεσμός αναπτύσσεται και διευρύνεται σ' όλη την χώρα όπου και τα ΚΑΠΗ φθάνουν τον αριθμό των 260, εκ των οποίων τα 80 βρίσκονται στην Αθήνα.

Έως το τέλος του 1988 το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας μέσω της Διεύθυνσης Προστασίας Ηλικιωμένων κάλυπτε τις δαπάνες μισθοδοσίας και λειτουργικών αναγκών των ΚΑΠΗ και εφόσον οι Δήμοι διέθεταν οικοπεδικό χώρο, επιχορηγούσε και για την ανέγερση κτιρίου του ΚΑΠΗ.

Από το 1989 τις δαπάνες μισθοδοσίας - λειτουργικών αναγκών υποχρεώθηκαν να αναλάβουν οι Δήμοι και Κοινότητες. Το 1990 το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας συνεχίζει να επιχορηγεί για εξοπλισμό και κτιριακά, κυρίως όμως εποπτεύει και φροντίζει τον θεσμό των ΚΑΠΗ. Από το 1991 η θέση του Υπουργείου διαφοροποιείται απέναντι στον θεσμό. Υποστηρίζεται ότι δεν ανήκουν πια στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας αλλά στο Υπουργείο Εσωτερικών.

²⁴ Γυναικεία εθελοντική οργάνωση : Η ΧΕΝ στην Ελλάδα ιδρύθηκε στην περίοδο μιας μεγάλης κρίσης για τον τόπο: το 1923, μετά τη μικρασιατική καταστροφή, όταν έπρεπε άμεσα να ενσωματωθούν στο εθνικό κορμό 1.500.000 πρόσφυγες. Νεαρές Σμυρνιές, μέλη της ΧΕΝ στην πόλη τους, αποτέλεσαν τον πρώτο πυρήνα της Οργάνωσης, που δραστηριοποιήθηκε στην Αθήνα για να αντιμετωπίσει τις επείγουσες και πιεστικές ανάγκες επιβίωσης του γυναικείου προσφυγικού πληθυσμού.

Σκοπός των ΚΑΠΗ είναι :

- Η πρόληψη βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων, ώστε να παραμείνουν αυτόνομα, ισότιμα και ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου.
- Η διαφώτιση και η συνεργασία του κοινωνικού συνόλου και των ειδικών φορέων σχετικά με τα προβλήματα και τις ανάγκες των ηλικιωμένων.
- Η έρευνα θεμάτων σχετικά με τους ηλικιωμένους.

Πολύ σημαντική τομή σε αυτό το τρίτο σημείο είναι η πρόληψη όπου αυτή διακρίνεται σε:

- πρωτογενή (εμβολιασμοί, συμβουλές για την αποφυγή ατυχημάτων)
- δευτερογενή (ιατρικές εξετάσεις που έχουν σκοπό την έγκαιρη διάγνωση, ώστε να αποφευχθεί η μακροχρόνια πολλές φορές θεραπεία)

Η πρόληψη είναι μια αξιόλογη προσέγγιση της τρίτης ηλικίας όπου οι ηλικιωμένοι δεν αντιμετωπίζονται ως άνθρωποι που έχουν ολοκληρώσει τον ανθρώπινο κύκλο της ζωής τους αλλά ως πρόσωπα με ιδιαίτερες ανάγκες περίθαλψης και προστασίας στην δεδομένη αυτή φάση της ζωής τους.

Οι υπηρεσίες που τα ΚΑΠΗ προσφέρουν είναι:

- Κοινωνική Εργασία στους ίδιους και στο άμεσο περιβάλλον.
- Φροντίδα και οδηγίες για Ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη.
 - Φυσικοθεραπεία.
 - Εργοθεραπεία.
 - Λειτουργία ομάδων αυτενέργειας των μελών των ΚΑΠΗ που βοηθούν τα μέλη σε δραστηριοποίηση.
 - Επιμόρφωση, διαλέξεις, μελέτη θεμάτων, επισκέψεις σε Μουσεία και Αρχαιολογικούς χώρους.
 - Συμμετοχή σε θερινές κατασκηνώσεις.
 - Οργανωμένη ψυχαγωγία με πούλμαν.
 - Βοήθεια στο σπίτι για άτομα που έχουν ανάγκη εξυπηρέτησης.
 - Εντευκτήριο (coffee-shop) όπου προσφέρονται ροφήματα / αναψυκτικά σε τιμές κόστους όπου η συντροφιά και η συνεύρεση με άλλα μέλη έχουν τον πρώτο ρόλο.

Σήμερα τα ΚΑΠΗ έχουν εισέλθει δυναμικά στην ζωή των Τοπικών Κοινωνιών έχοντας καθιερώσει την παρουσία τους στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή όχι μόνο της λεγομένης Τρίτης ηλικίας αλλά του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Τα ΚΑΠΗ υπάρχουν και καθεδρεύουν σε κάθε Δήμο, Κοινότητα, ή Επαρχία του τόπου μας και σαφώς παραπέμπουν την σκέψη μας στις γενιές που με το πέρασμα του χρόνου παρέρχονται και τις διαδέχονται οι προηγούμενες τους, όπως είναι η φυσική πορεία και κατάληξη της ζωής.

3.8 ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ (ΚΗΦΗ)

Οι Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων παρέχουν υπηρεσίες δευτεροβάθμιας κοινωνικής φροντίδας και παρέχονται κυρίως από δημόσιους φορείς και από Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου. Επίσης υπάρχουν και ιδιωτικές επιχειρήσεις, εθελοντικοί και εκκλησιαστικοί φορείς για την φιλοξενία ηλικιωμένων.

Ο κεντρικός προσανατολισμός των μονάδων φροντίδας ηλικιωμένων είναι η θεραπεία και αποκατάσταση σωματικής, πνευματικής, ψυχικής νόσου ή αναπηρίας, καθώς και η καταπολέμηση των συνεπειών του κοινωνικού αποκλεισμού. Στις μονάδες αυτές παρέχεται περίθαλψη σε ηλικιωμένα άτομα που διαβιούν μόνα τους ή έχουν περιορισμένη αυτονομία ή δεν αυτοεξυπηρετούνται.

Στόχος των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και περίθαλψης είναι η εξασφάλιση στους ηλικιωμένους αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης, η ρύθμιση των προβλημάτων υγείας τους, η εξασφάλιση συνεχούς παρακολούθησης τους και η διατήρησή τους ως ενεργά κοινωνικά μέλη.

3.9 ΛΕΣΧΕΣ ΦΙΛΙΑΣ

Οι Λέσχες Φιλίας είναι μια πρωτοβουλία του Δήμου Αθηναίων. Λειτουργούν σε επίπεδο συνοικίας και γειτονιάς για να προσφέρουν υπηρεσίες στα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Είναι χώροι που μπορούν οι ηλικιωμένοι Αθηναίοι να αναζητήσουν ανθρώπινη ζεστασιά, επαφή με συνομηλίκους, κοινωνική υποστήριξη και ψυχαγωγία.

Το Πρόγραμμα των Λεσχών Φιλίας προβλέπει επίσης δημιουργική απασχόληση, εργοθεραπεία, φυσιοθεραπεία, ημερήσιες εκδρομές, επισκέψεις σε πολιτιστικούς χώρους.

Στόχος των Λεσχών Φιλίας είναι η εξοικείωση των ηλικιωμένων με τα προβλήματα της τρίτης ηλικίας, η προσαρμογή τους στις καινούριες συνθήκες ζωής, η ομαλή συνύπαρξη τους με νεώτερους και η παροχή ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος, ιδίως σε ανθρώπους που δεν έχουν οικονομικά μέσα ή οικογένεια να τους φροντίσει.

Άτομα που έχουν συμπληρώσει το 60ο έτος της ηλικίας τους και διαμένουν μόνιμα στον Δήμο Αθηναίων μπορούν να εγγραφούν μέλη στην πλησιέστερη Λέσχη Φιλίας της συνοικίας τους. Κατά περίπτωση, εγγράφονται και άτομα κάτω των 60 ετών, βάσει κοινωνικών κριτηρίων (χαμηλοσυνταξιούχοι, μοναχικά άτομα κ.λπ.).

Οι Λέσχες Φιλίας είναι ανοιχτές για τα μέλη τους από της 7 το πρωί μέχρι της 7 το απόγευμα και η συνδρομή είναι 5 ευρώ ανά έτος και αριθμούν περισσότερα από 5.000 μέλη. Τα ενεργά μέλη με τακτική παρουσία και συστηματική συμμετοχή στις εκδηλώσεις των προγραμμάτων, υπολογίζονται σε 2.500 - 3.000. Ο μέσος χρόνος παραμονής τους ανά ημέρα στη λέσχη, υπολογίζεται σε 3-4 ώρες. Ο μέσος όρος εξυπηρετούμενων ανά λέσχη είναι 50-70 άτομα σε καθημερινή βάση. Ο αριθμός εξυπηρετούμενων ημερησίως ανέρχεται σε 1.000 άτομα. Τα μέλη των Λεσχών Φιλίας, όπως και κάθε κάτοικος και δημότης Αθηνών έχουν δωρεάν πρόσβαση στις υπηρεσίες των Δημοτικών Ιατρείων.

Παράλληλα, με τη δημιουργία νέων Λεσχών, τα τελευταία χρόνια, στις ήδη υπάρχουσες έχουν συντελεστεί και συντελούνται εργασίες αναβάθμισης των χώρων, αλλά και των παρεχόμενων προγραμμάτων και υπηρεσιών με επιμόρφωση του προσωπικού των υφιστάμενων προγραμμάτων για τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, αξιοποιώντας συνεργασίες με πανεπιστήμια και εξειδικευμένους φορείς. Στο πλαίσιο αυτής της φιλοσοφίας, εκπαιδεύτηκαν κοινωνικοί λειτουργοί των Λεσχών Φιλίας και όλο το προσωπικό του Προγράμματος "Βοήθεια στο Σπίτι" σε ειδικό Πρόγραμμα της Μονάδας Παρηγορητικής Αγωγής και Ανακούφισης Πόνου για την διαχείριση ατόμων,

που πάσχουν από χρόνιες και ανίατες παθήσεις. Η συνεργασία, εκτός από την εκπαίδευση και επιμόρφωση του προσωπικού που συνεχίζεται, περιλαμβάνει και παραπομπές περιστατικών για εξειδικευμένη συμβουλευτική.

3.10 ΚΕΝΤΡΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ (SEELERNETZ)

Η δια βίου μάθηση προάγει την αίσθηση της συμμετοχής των ατόμων άνω των 50 ετών στα κοινωνικά δρώμενα, ως ενεργά κύτταρα της κοινωνίας που δεν έχουν απολέσει σε καμιά περίπτωση την ικανότητα να μαθαίνουν, να επεξεργάζονται νέες πληροφορίες και δεξιότητες και να αναπτύσσονται διαρκώς μέσα από αυτές.

Στόχος του προγράμματος SEELERNETZ είναι η υποστήριξη των ασθενέστερων κοινωνικά και οικονομικά ατόμων άνω των 55 ετών, μέσω άτυπων μορφών μάθησης, όπως είναι η ενεργοποίηση τους σε δίκτυα (social networks / bridging networks). Σκοπός της δικτύωσης των ηλικιωμένων είναι η αντιμετώπιση των καθημερινών τους προβλημάτων. Μέσω του ευρωπαϊκού αυτού προγράμματος οι ηλικιωμένοι έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν ικανότητες ώστε να μπορούν ευκολότερα να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους και να δώσουν οι ίδιοι λύσεις στα προβλήματα που τους απασχολούν, στηρίζοντας ο ένας τον άλλον. Με την παρουσία και την ενεργοποίησή τους σε κοινωνικά δίκτυα εκμεταλλεύονται τις προσωπικές ικανότητες που διαθέτει ο καθένας και μέσω της υποστήριξης των μεθόδων του προγράμματος και του ειδικού προσωπικού, επιπρόσθετα, καταπολεμούν την απομόνωση, την κοινωνική διάκριση και την απομάκρυνσή τους από την ενεργή κοινωνία. Επίσης μέσω της συμμετοχής τους και της ενεργού δράσης τους αποσκοπούν στην καλύτερευση της ζωής τόσο των ίδιων όσο και των συνανθρώπων τους στον ευρύτερο χώρο διαβίωσής τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα συμπεράσματα που προέκυψαν κατά την συγγραφή της εργασίας είναι καταρχάς ότι υπάρχει μεγάλη έλλειψη της ευαισθητοποίησης του κοινού για το θέμα της προστασίας των ηλικιωμένων ατόμων στη χώρα μας καθώς ο εθελοντισμός είναι σε μεγάλο βαθμό παραγκωνισμένος ενώ αποτελεί κινητήρια δύναμη για την εξάλειψη πληθώρας κοινωνικών προβλημάτων.

Επιπροσθέτως, τα κενά της κρατικής μέριμνας διευρύνουν τον φαύλο κύκλο της κοινωνικής ασυνειδησίας.

Αφετηρία του προβλήματος αποτελεί ότι μεγάλη μερίδα του κοινωνικού συνόλου δεν έχει δώσει την απαραίτητη σπουδαιότητα στον θεσμό της οικογένειας περιθωριοποιώντας οι ίδιοι τα ηλικιωμένα άτομα του οικογενειακού τους περιβάλλοντος.

Οι ηλικιωμένοι, σήμερα, κάθε άλλο παρά απολαμβάνουν την αναγνώριση που τους αξίζει από την Πολιτεία. Τα «τιμημένα γηρατεία» δεν τιμώνται από το κράτος, δεν προστατεύονται από τις πρόνοιές του, δεν εξυπηρετούνται από τις υποδομές του.

Η έρευνά μου οδηγεί στο συμπέρασμα ότι τα κενά της κρατικής μέριμνας καλύπτονται σε μεγάλο βαθμό από τις διάφορες οργανώσεις στήριξης τυπικές και άτυπες που έχουν δημιουργηθεί για το σκοπό αυτό, ωστόσο αυτό δεν επαρκεί για τη πλήρη κάλυψη των αναγκών τους.

Οι ηλικιωμένοι, οι συνταξιούχοι και γενικά τα άτομα της τρίτης ηλικίας χρειάζονται σεβασμό. Σεβασμό στην προσωπικότητα και την αξιοπρέπειά τους. Δικαιούνται αξιοπρεπείς συντάξεις και σωστή ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη. Δικαιούνται να νιώθουν ασφάλεια που μόνο το Κράτος μπορεί να τους την παρέχει. Δικαιούνται τα αυτονόητα για κάθε άνθρωπο.

Για να μπορούν με ελπίδα να βλέπουν την επόμενη μέρα. Για να μην νιώθουν ότι είναι βάρος στα παιδιά τους. Για να μπορούν να ζουν!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία:

- Paul Johnson, Tim G. Parkin. , Shulamith Shahar, Richard M. Smith, David G. Troyansky, Patrice Bourdelais, Christoph Conrad , Τα γηρατειά / εκδόσεις :Πολύτροπον.
- Τεπέρογλου Αφροδίτη, Γήρανση και Κοινωνία (1996) / εκδόσεις Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- ΕΜΚΕ – Πουλοπούλου Ήρα, Έλληνες ηλικιωμένοι πολίτες, παρελθόν παρόν και μέλλον (1999) / εκδόσεις Έλλην.
- ΕΜΚΕ- Πουλοπούλου Ήρα, Το δημογραφικό (1994) / εκδόσεις Έλλην.
- Κωσταρίδου- Ευκλείδη Αναστασία, Θέματα γηροψυχολογίας και γερωντολογίας (1999) / εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Anthony Giddens, Κοινωνιολογία (2002) / εκδόσεις Gutenberg.
- Ελένη- Νίνα Παζαρζή, Κοινωνιολογία , Η μελέτη και κατανόηση των ανθρώπινων κοινωνιών, (2012) / εκδόσεις Ελένη Σουλτάνα Παζαρζή.
- Παναγιώτης Ζάννης, Εισαγωγή στην κοινωνική οικονομία, (2009) / συμπληρωματικές σημειώσεις ΤΕΙ Μεσολογγίου.
- Παναγιώτης Νικολόπουλος – Δημήτριος Καπογιάννης, Κοινωνική και αλληλέγγυα οικονομία, (2011) / συμπληρωματικές σημειώσεις ΤΕΙ Μεσολογγίου.
- Arthur C. Brooks, Κοινωνική επιχειρηματικότητα, (2010) / εκδόσεις Έλλην.
- Χαράλαμπος Οικονόμου- Ανδρέας Φερώνας, Οι εκτός των τειχών, φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες, (2006) / εκδόσεις Διόνικος.
- Νικόλαος Μουζέλης, Τι είναι η Κοινωνία των Πολιτών, (2004) / εκδόσεις Εθελοντική έκφραση/ τόμος 1.

Ιστότοποι (websites) :

- <http://e-psychology.gr>
- <http://old.50plus.gr>
- <http://www.alopsis.gr>
- <http://www.lesvosnews.net>
- <http://roypavlea.blogspot.gr>
- <http://health.in.gr>
- <http://www.alzheimer-hellas.gr>
- <http://el.wikipedia.org>
- <http://lifelinehellas.gr>
- <http://www.anoiahellas.gr>
- <http://www.pemfi.gr>
- www.thalpori.gr
- <http://www.redcross.gr>
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- <http://www.statistics.gr>
- <http://www.3ilikia.com>
- <http://www.rethnea.gr>